

Uppföljning av anslag 2:4 Krisberedskap 2010

Uppföljning av de åtgärder som berörda myndigheter, kommuner, landsting och frivilliga försvarsorganisationer har vidtagit under 2010 och som finansierats av anslag 2:4 Krisberedskap

Uppdrag 9 i MSB:s regleringsbrev 2011

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	3
2 Inledning	4
2.1 Syfte.....	5
2.2 Bakgrund	5
2.2.1 Utgångspunkter.....	5
2.2.2 Nya finansieringsprinciper och ny process för anslagshanteringen ...	5
2.2.3 Om uppföljningen	6
2.2.4 Metod	7
2.2.5 Definitioner	7
2.3 MSB:s bedömning	8
2.3.1 Verksamhet.....	8
2.3.2 Påverkan på samhällets krisberedskap	8
2.3.3 Fördelning, finansiering och ansvar	13
3 Centrala myndigheter och frivilliga försvarsorganisationer ..	17
3.1 Övergripande verksamhet	17
3.1.1 Exempel på finansierad verksamhet 2010.....	17
3.2 Teknisk infrastruktur.....	19
3.2.1 Exempel på finansierad verksamhet 2010.....	20
3.3 Ekonomisk säkerhet.....	23
3.3.1 Exempel på finansierad verksamhet 2010.....	24
3.4 Transporter	25
3.4.1 Exempel på finansierad verksamhet 2010.....	25
3.5 Farliga ämnen	27
3.5.1 Exempel på finansierad verksamhet 2010.....	28
3.6 Skydd, undsättning och vård.....	33
3.6.1 Exempel på finansierad verksamhet 2010.....	33
4 Myndigheter på regional nivå	36
4.1 Geografiskt områdesansvar	36
4.1.1 Finansierad verksamhet 2010	36
5 Kommuner och landsting	41
5.1 Finansierad verksamhet 2010	41
Bilaga 1 - Centrala myndigheter och frivilliga försvarsorganisationer	45
Bilaga 2 – Fördelning till länsstyrelser.....	51
Bilaga 3 – Fördelning till kommuner och landsting	52

1 Sammanfattning

Under 2010 har anslag 2:4 Krisberedskap finansierat verksamhet motsvarande 1 171 mnkr. Anslaget har finansierat en rad olika åtgärder på nationell, regional och lokal nivå och använts till att stärka krisberedskapen inom flera områden. MSB bedömer att bredden i de finansierade åtgärderna har bidragit till att stärka den generella krisberedskapen i samhället.

Ett flertal inträffade händelser har visat att åtgärder som finansierats av anslaget kommit till nytta. Ett exempel är kärnkraftsolyckan i Japan under våren 2011 som visade att både övningen SAMÖ KKÖ 2011, som tidsmässigt tangerade händelserna i Japan, och de planeringsaktiviteter som anslaget finansierade under 2010 har bidragit positivt i den hantering av krisen som skedde i Sverige. Resultatet av flera av de satsningar som gjordes under 2010 användes i hanteringen av krisen. Om händelsen hade inträffat i ett geografiskt område närmare Sverige skulle nyttan ytterligare ha tydliggjorts.

MSB menar att krisberedskapen generellt skulle vara på en lägre nivå om de finansierade åtgärderna inte hade ägt rum, men att det i många fall finns anledning att ytterligare analysera och diskutera hur olika åtgärder ska finansieras i relation till det egna ansvaret.

En relativt stor del av den totala verksamheten bedrevs under 2010 med tillfälliga undantag från de nya finansieringsprinciperna. Denna verksamhet uppgick sammanlagt till 461 mnkr. En långsiktig finansiering för sådan samhällsviktig verksamhet som idag bedrivs på undantag från finansieringsprinciperna behöver klaras ut.

Det finns också anledning att se över hur samhällets beredskap vid en händelse med bortfall av dricksvatten ska finansieras på lång sikt. Livsmedelsverket ansvarar för nationell samordning av vattenfrågorna. Myndighetens verksamhet på området för dricksvattenförsörjning finansieras i stor utsträckning genom anslag 2:4 då verksamheten har bedömts vara kompatibel med de nya finansieringsprinciperna. Detta innebär samtidigt att arbetet blir kortsiktigt och projektstyr. En diskussion om behov, finansiering och ansvar bör fördjupas på området för dricksvattenberedskap för att säkerställa att de resurser som krävs för att förebygga och möta en sådan händelse finns tillgängliga.

På kommunal nivå bedömer MSB att den statliga ersättning som utgår till kommunerna för uppgifterna i lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) har stärkt nivån på krisberedskapen i kommunerna. Ersättningen är avsedd att stärka kommunernas arbete med uppgifterna i lagen men används i flera kommuner också till annat. Flera kommuner avsätter dessutom arbetstid för arbetet med samordning av kommunens krisberedskapsarbete i mindre utsträckning än vad ersättningen är utformad för. Kommunerna behöver säkerställa att de använder ersättningen på avsett sätt.

2 Inledning

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har fått i uppdrag av regeringen att redovisa en uppföljning av de åtgärder som berörda myndigheter, kommuner, landsting och frivilliga försvarsorganisationer har vidtagit under 2010 och som finansierats av anslag 2:4 Krisberedskap (uppdrag 9 i MSB:s regleringsbrev 2011).

Hanteringen av anslag 2:4 Krisberedskap sker i olika processer. MSB fördelar bland annat medel till de centrala myndigheter och länsstyrelser som är utpekade i bilagan till förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap. Dessa myndigheter genomför verksamhet som på olika sätt stödjer samhällets samlade beredskap och förmåga att i samhällsviktig verksamhet motstå allvarliga störningar vilket regleras genom en överenskommelse med MSB.

Även MSB använder medel från anslaget för åtgärder som stärker samhällets samlade krisberedskap. Av dessa medel fördelas en del ut till aktörer i krisberedskapssystemet i form av bidrag enligt särskilda ansökningsförfaranden. Bland annat ges bidrag för forskning på svenska universitet och lärosäten, uppdragsverksamhet till frivilliga försvarsorganisationer och bidrag till ledningsplatser hos länsstyrelser och kommuner. MSB använder också anslaget för projekt som stödjer samhällets samlade beredskap och förmåga att i samhällsviktig verksamhet motstå allvarliga händelser och kriser. Bland annat innefattar detta områdena för kriskommunikation, nationella samverkansövningar och stärkt robusthet i digitala kontroll- och styrsystem.

En tredje del av anslagets användning fördelas enligt lagen (2006:544) om kommuner och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH). Kommuner och landsting har också specifika överenskommelser med MSB som ligger till grund för anslagets användning¹.

¹ I den s.k. kommunöverenskommelsen från 2004 specificeras vissa förberedande uppgifter som ersättningen får användas för. En del av ersättningen avser skyddsutrustning för allmänheten och räddningstjänstmateriel för krig. Vidare erhåller kommunerna ett grundbelopp för att hålla en funktion med erforderlig kompetens för samordning av kommunens uppgifter i krishanteringssystemet. Därutöver får kommunerna verksamhetsersättning för sitt arbete med uppgifterna i lagen. För landstingen upprättas specifika överenskommelser årligen där det specificeras vilka uppgifter de ska utföra.

2.1 Syfte

Syftet med uppföljningen är att ge en samlad bild av de åtgärder som finansierats med anslag 2:4 Krisberedskap under 2010 och att redovisa en bedömning av hur dessa har påverkat samhällets krisberedskap.

2.2 Bakgrund

2.2.1 Utgångspunkter

I regeringens budgetproposition för 2010 (Proposition. 2009/10:1, utgiftsområde 6, sida 72) slår regeringen fast ändamålet för anslag 2:4 Krisberedskap. Där står att:

- Regeringen anser att ändamålet för anslaget 2:4 *Krisberedskap* bör vara att finansiera åtgärder som stärker samhällets samlade beredskap och förmåga att hantera allvarliga kriser och deras konsekvenser. Anslaget bör i viss utsträckning även finansiera åtgärder som syftar till att skapa eller vidmakthålla en grundläggande försvarsförmåga och förmågan för att ta emot stöd från andra länder vid allvarliga kriser. Anslaget bör fördelas i enlighet med angivna principer och villkor.

Diskussionen om de finansierade åtgärderna sker mot bakgrund av dessa villkor.

2.2.2 Nya finansieringsprinciper och ny process för anslagshanteringen

I slutet av 2009 redovisade MSB ett regeringsuppdrag (MSB:s dnr 2009-6838) med förslag till en effektivare beslutsprocess för krisberedskapsanslaget. Den nya processen infördes under 2010 och var en följd av ett arbete i flera etapper för att förnya anslaget inriktning och för att göra det mer flexibelt. I budgetpropositionen 2010 (Proposition. 2009/10:1, utgiftsområde 6, sida 72) angav regeringen bl.a. nya finansieringsprinciper för anslaget. Förslaget byggde på tidigare inlämnade regeringsuppdrag från KBM och MSB.

I budgetpropositionen 2010 (Proposition. 2009/10:1, utgiftsområde 6, sida 72) anges att följande villkor ska vara uppfyllda för att en myndighet ska kunna använda medel från anslag 2:4 Krisberedskap:

- Det ska finnas en analys av behovet av föreslagna åtgärder och de ska ha påvisbara effekter på samhällets samlade krisberedskap eller den samlade förmågan att hantera kriser och dess konsekvenser.
- Ansökningar om medel ska vara förenliga med eventuella beslut av regeringen om inriktning av anslaget.
- Åtgärderna som genomförs ska vara väl avgränsade samt uppföljningsbara. Medför åtgärder framtida löpande kostnader ska ansvarig myndighet redovisa finansiering av dessa.

Ovanstående finansieringsprinciper omfattar inte den del av anslaget som betalas ut till kommuner och landsting för krisberedskapsuppgifter enligt lagen (2006:544) om kommuner och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

För att identifiera verksamhet som inte längre var förenlig med de nya principerna för anslaget genomförde MSB, på uppdrag av regeringen, ännu en översyn av anslaget. Resultatet av denna redovisas i rapporten "Verksamhet som inte överensstämmer med de villkor för tilldelning som anges i budgetpropositionen för 2010" (MSB:s dnr 2010-520). Rapporten innefattar också förslag till hur dessa verksamheter ska finansieras under en övergångsperiod t.o.m. år 2012. MSB lämnade in uppdraget i mars 2010. Eftersom de nya principerna började gälla från 2010 finns det för detta år en relativt stor andel verksamhet som inte stämmer överens med de principer som gäller för anslaget och som finansieras med hjälp av tillfälliga undantag.

MSB:s bedömning var att vissa större verksamheter, som ligger utanför myndigheternas verksamhetsansvar eller som är så kostsamma att det inte går att direkt finna alternativ finansiering, skulle fortsätta att finansieras via anslag 2:4 krisberedskap tills dess att verksamhetsansvaret har klargjorts via myndigheternas instruktioner eller regleringsbrev tills dess att ny finansiering har säkerställts.

2.2.3 Om uppföljningen

I denna uppföljning redovisas verksamheten med utgångspunkt från regeringens inriktning och villkor för anslaget som helhet och som anges under avsnitt 2.2.1 och 2.2.2.

Rapporten är uppdelad i tre delar efter verksamhet finansierad på central, regional respektive lokal nivå. I det avsnitt som tar upp de centrala myndigheternas finansiering berörs även forskningsfinansiering och finansiering av frivilliga försvarsorganisationer. De centrala myndigheternas verksamhet redovisas per samverkansområde. En del av verksamheten har genomförts av MSB. En stor del av den verksamheten som finansierats under 2010 redovisas i rapporten. För att göra texten mer läsvänlig och fokusera på några principdiskussioner har dock några åtgärder fallit bort. I andra fall har olika åtgärder kraftigt sammanfattats. Syftet är att läsaren ska få en mer samlad bild av hur olika processer hänger ihop.

Förutsättningarna för uppföljningsarbetet av 2010 års verksamhet

År 2010 är ett år som är svårt att följa upp av flera skäl. 2010 års verksamhet hamnar i skiljelinjen mellan den tidigare, långsiktiga och målstyrda processen och den mer flexibla och projektstyrda processen som startades under 2010. Då den treåriga målstyrningsprocessen avbröts och på grund av att många myndigheter har ändrat inriktningen av sin verksamhet så att den ska passa de nya finansieringsprinciperna har MSB gjort bedömningen att det inte är

meningsfullt att redovisa graden av måluppfyllelse i relation till de övergripande mål som tidigare ställts upp.

Samtidigt som målen har fallit bort saknas för år 2010 en tydlig inriktning för fördelning i enlighet med de krav som ställs i den nya processen. Nya bedömningskriterier och indikatorer som kan mäta effekterna av arbetet saknas också. En stor del av den genomförda verksamheten bedrivs vidare med undantag från de nya finansieringsprinciperna eller håller på att fasas ut från anslaget.

Därför har MSB valt att redovisa den verksamhet som har bedrivits under 2010 och så långt det är möjligt dra generella slutsatser av åtgärdernas påverkan på samhällets förmåga. Då det inte finns några tydliga mål att följa upp verksamheten emot blir diskussionen dock generell. En diskussion om framtida finansiering av de åtgärder som håller på att fasas ut samt sådana åtgärder som i framtiden bör finansieras på andra sätt inbegrips även i analysen.

2.2.4 Metod

Uppföljningen bygger på myndigheternas slutredovisning av 2010 års verksamhet som skickades till MSB i februari 2011 och underlag från de avdelningar och enheter på MSB som ansvarar för den övriga verksamhet som finansieras av MSB (forskning, uppdrag till frivilliga försvarsorganisationer, bidrag till ledningsplatser, utvecklingsprojekt mm). Den revision som MSB låtit göra av ett urval myndigheter med hjälp av en extern revisionsbyrå har också använts som underlag (Rapport avseende myndighetsuppföljning, MSB Dnr 2011-184-3). Resultatet av den enkätundersökning som i samarbete med länsstyrelserna genomfördes för att följa upp kommunerna och landstingens arbete enligt lagen (2006:544) om kommuner och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap har också använts som underlag till uppföljningen. Enkäterna inkom till MSB under februari och mars 2011.

I den sammanfattande bedömningen dras generella slutsatser om hur vidtagna åtgärder har påverkat samhällets samlade krisberedskap. Då anslag 2:4 Krisberedskap endast finansierar en liten del av samhällets krisberedskap förs ett resonemang om hur de finansierade åtgärderna bedöms bidra till denna helhet.

Då bedömningen bygger på myndigheternas egna underlag bör resultaten tolkas med en viss försiktighet.

2.2.5 Definitioner

Uppföljningen av verksamheten delas in i två huvudkategorier, förebyggande och förberedande verksamhet. Den *förebyggande* verksamheten syftar till att minimera antalet allvarliga händelser och deras effekter genom förebyggande och sårbarhetsreducerade åtgärder. Genom den *förberedande* verksamheten ska aktörer som har ansvar vid kriser förbättra sin förmåga att begränsa

konsekvenserna av händelser när de inträffar och kunna fatta beslut inom det egna ansvarsområdet samt samverka med andra².

Bedömningen av den finansierade verksamhetens påverkan på samhällets samlade krisberedskap beskrivs i den mån det är möjligt i termer av *förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar* samt *krishanteringsförmåga*. I vissa fall kan det vara svårt att dra slutsatser om huruvida en finansierad åtgärd har bidragit till dessa förmågor då de endast utgör en liten del av den samlade förmågan.

2.3 MSB:s bedömning

2.3.1 Verksamhet

Anslag 2:4 Krisberedskap har under 2010 finansierat ett stort antal verksamheter på nationell, regional och lokal nivå. Medel har gått till centrala myndigheter, länsstyrelser, landsting, kommuner, frivilliga försvarsorganisationer och forskare vid svenska lärosäten och forskningsinstitut. Medel har använts till åtgärder för att stärka krisberedskapen bland annat inom områdena för teknisk infrastruktur, ekonomisk säkerhet, transporter, farliga ämnen (bland annat smittskydd och strålskydd), skydd, undsättning, vård och geografiskt områdesansvar.

De åtgärder som har vidtagits har utgått från regeringens inriktning och finansieringsprinciper för anslaget och bidragit till att stärka samhällets krisberedskap. Bland annat innefattar åtgärderna arbete med förstärkningsresurser, utveckling av risk- och sårbarhetsanalyser samt beroendeanalyser, informationssäkerhet, övning och utbildning, frivillig försvarsverksamhet, forskning, privat-offentlig samverkan, lokal, regional, nationell och internationell samverkan, laboratoriesäkerhet, trygg elförsörjning, nödvattenförsörjning, SCADA-säkerhet, stärkta ledningsplatser, kriskommunikation, förbättrad teknisk ledningsförmåga m.m. Mer information om den verksamhet som bedrivits finns återgiven i kapitel 3, 4 och 5.

2.3.2 Påverkan på samhällets krisberedskap

MSB bedömer att bredden i de finansierade åtgärderna har bidragit till att stärka den generella krisberedskapen i samhället. Sammantaget har den finansierade verksamheten under 2010 stärkt samhällets krisberedskap även om bedömningskriterier och indikatorer för att mäta detta på ett mer precist

² Anslag 2:4 Krisberedskap används inte för den operativa hanteringen av en pågående kris eller hanteringen av dess konsekvenser.

sätt ännu återstår att utveckla. MSB bedömer att krisberedskapen generellt skulle vara på en lägre nivå om de finansierade åtgärderna inte hade ägt rum, även om det i många fall finns anledning att ytterligare analysera och diskutera hur olika åtgärder ska finansieras i relation till det egna ansvaret. Den nya processen för bidrag till centrala myndigheter, som innebär att medel beviljas för specifika projekt ger också bättre möjligheter att följa upp att medel används i enlighet med överenskommelser och finansieringsprinciper. MSB har också, i samarbete med länsstyrelserna, inlett ett arbete med att se över formerna för uppföljning av kommunerna för att säkerställa att den statliga ersättningen för uppgifterna enligt LEH används i enlighet med lagens intentioner och i enlighet med gällande regler enligt överenskommelse.

Arbete med risk- och sårbarhetsanalyser

MSB gör bedömningen att den finansierade förebyggande verksamheten sammantaget har haft positiv påverkan på förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar. Bland annat har risk- och sårbarhetsanalyser utvecklat och samhällsviktig verksamhet har identifierats och stärkts på ett antal områden. Kunskapen om sektorsövergripande risker och sårbarheter samt beroenden har ökat bland annat hos myndigheterna inom områdena för ekonomisk säkerhet och transporter. Flera länsstyrelser har även arbetat med att utveckla metoder och former för samverkan när det gäller länets risk- och sårbarhetsanalys. Även hos kommuner och landsting visar uppföljningen att kunskapen om risker och sårbarheter har stärkts jämfört med 2009. För kommunerna gör MSB bedömningen att kunskapen om risker och sårbarheter skulle vara på en lägre nivå i landets kommuner om bidraget inte hade betalats ut.

Samverkan

Arbetet med i risk- och sårbarhetsanalyser har givit upphov till nya samarbeten mellan olika aktörer, både avseende privat-offentlig samverkan och myndighetssamverkan på flera nivåer, till exempel kommuner och myndigheter på central nivå. Styrel-projektet³ är ett av många goda exempel då flera aktörer har deltagit, såväl offentliga som privata, på flera nivåer. Under 2010 har många åtgärder genomförts inom ramen för Styrel i syfte att höja den nationella beredskapen vid en situation med elbrist.

Under 2010 har anslag 2:4 Krisberedskap även bidragit till att privat-offentlig samverkan stärkts ytterligare, bland annat genom samarbetet i FSPOS. MSB

³ Styrel bygger på att kommuner och elnätsföretag tillsammans identifierar och planerar för hur samhällsviktiga elanvändare ska prioriteras vid allvarlig elbrist. Nu pågår förberedelser för att införa Styrel i hela Sverige. Riksdagen har antagit propositionen om prioritering av samhällsviktiga elanvändare och ändringen av ellagen börjar gälla den 1 juli 2011.

gör bedömningen att arbetet inom FSPOS har bidragit till att stärka sektorns förmåga att i samhällsviktig verksamhet motstå allvarliga störningar genom att samhällsviktiga finansiella tjänster har analyserats och dokumenterats samt genom att beroenden kartlagts.

MSB bedömer att också krishanteringsförmågan har stärkts genom den finansierade förberedande verksamheten, både inom specifika sektorer och för samhället i stort. Det stora antal samverkansövningar som har genomförts inom olika områden och involverat aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå har bidragit till att stärka krishanteringsförmågan hos de deltagande aktörerna. Flera samverkansövningar där ett stort antal aktörer deltagit har genomförts, bland annat för att testa förmågan att hantera stora olyckor eller kriser inom områden som säkerhet i digitala kontroll- och styrsystem, bortfall av elektricitet, säkerhet i betalningssystemen, vinterberedskap, strålskydd, avbrott i dricksvattenförsörjning och smitta hos djur. Ett exempel är Jordbruksverket epizootiövning där ledning och samverkan på nationell och regional nivå testades under en vecka och där ett hundratal personer deltog. Bland annat övades centrala myndigheter, länsstyrelsen i Örebro, frivilligorganisationer och privata aktörer.

Samverkansövningar har också genomförts hos flera länsstyrelser i syfte att pröva förmågan till ledning och samverkan inom länet. Bland annat har övningar genomförts med olika scenarion såsom översvämning, avbrott i dricksvatten- och elförsörjning eller sjöfartsolyckor. Flera länsstyrelser har också deltagit i planeringen inför den nationella samverkansövningen SAMÖ-KKÖ 2011 med kärnkraftscenarion. På den kommunala nivån har antalet kommuner som deltagit i samverkansövningar ökat sedan 2009. Ett särskilt genomslag under 2010 har övningar inom områdena för elbortfall och dricksvattenförsörjning haft, vilket sannolikt är en följd av att centrala myndigheter och länsstyrelser i stor utsträckning anordnat sådana övningar och att sårbarheter har identifierats i flera kommuners risk- och sårbarhetsanalyser när det gäller dessa områden. MSB bedömer att de genomförda övningarna sammantaget har höjt samhällets generella förmåga att hantera händelser även om det är svårt att med exakta mått mäta i vilken utsträckning.

Utvecklade samverkansformer och system och metoder för ledning och samverkan är viktigt för att utöva ett geografiskt områdesansvar. Samtliga länsstyrelser har använt medel till att arbeta inom eller utveckla nätverk och former för ledning och samverkan inom sektorn eller länet eller över länsgränserna. MSB bedömer att de åtgärder som stödjer ledning, samverkan och kommunikation har bidragit till att stärka krishanteringsförmågan i många län. Samverkansarbetet mellan länen bedöms även av aktörerna själva i regel vara av stort värde för att finna synergieffekter och bättre problemlösning, både när det gäller planeringsarbetet och hanteringen av en kris. På kommunal nivå utvecklar kommunerna i allt högre grad sitt geografiska områdesansvar till att inbegripa en funktion för att åstadkomma samordning och samverkan av

berörda aktörers åtgärder inför och under en extraordinär händelse. MSB bedömer att den statliga ersättningen till kommuner och landsting för uppgifterna i LEH har bidragit till ökningen. Även om den generella trenden är positiv tyder dock uppföljningen på att flera kommuner fortfarande inte avsätter tillräcklig tid och resurser på att ta fram förberedande rutiner för samverkan. Flera kommuner uttrycker också en osäkerhet i hur samverkansuppdraget ska tolkas och uttrycker behov av stöd i arbetet, utöver det finansiella stödet.

Även verksamhet som utvecklar förmågan att informera allmänheten har haft positiva effekter på samhällets krisberedskap. Bland annat har den webbplats som MSB utvecklat för att nå ut med krisinformation till allmänheten, www.krisinformation.se, bidragit till att stärka samhällets samlade förmåga. Flera länsstyrelser har genomfört åtgärder för att öka förmågan att kunna nå ut med information till allmänheten vid kriser.

Förstärkningsresurser och robusthet

Stöd till tekniska förstärkningsresurser har likaså bidragit till att stärka förutsättningarna för en god krishanering. Stödet till kommunala och regionala ledningsplatser har sannolikt underlättat förmågan till kommunikation och samverkan. Teknisk utrustning och olika systemstöd, till exempel handhavande av Raket, har också testats i övningar med gott resultat. Uppgradering av kommunikationsutrustning så att den blir kompatibel mellan länsstyrelserna i norra Sverige bedöms också underlätta samverkan mellan län vid en gränsöverskridande händelse.

Robustheten i tekniska system har också förbättrats. Den knutpunkt för elektroniska kommunikationer som färdigställdes på Gotland har sannolikt medfört att störningarna i samband med de elavbrott som inträffade under 2010 fick mindre omfattning än vad de annars skulle ha fått. Säkerhet i industriella informations- och styrsystem (SCADA) är idag av stor vikt för samhällets säkerhet då dessa idag utgör en kritisk del i många samhällsviktiga verksamheter, exempelvis inom vatten och avlopp, energi, transporter och tillverkningsindustri. Arbetet med SCADA-säkerhet bedöms också på sikt få till effekt att störningar på samhällsviktig infrastruktur minskar.

Inträffade händelser

Under 2010 prövades krisberedskapen i samband med händelser såsom askmolnet till följd av vulkanutbrottet på Island, självmordsbombningen i Stockholm och allvarliga störningar i trafiken på grund av omfattande snöfall. Myndigheterna uppger i sina slutrapporter att de 2:4 finansierade åtgärderna i många fall kommit till nytta. Askmolnsproblematiken är den händelse som har aktiverat krisberedskapen hos flest antal aktörer.

Även kärnkraftsolyckan i Japan våren 2011 har visat på nyttan med aktiviteter som finansierats av anslaget under 2010. I vissa fall har resultatet av satsningarna använts i den faktiska hanteringen av krisen, medan det i andra fall

snarare handlar om att nyttan hade tydliggjorts ifall katastrofen hade hänt i ett geografiskt område närmare Sverige. Generellt sett har övningen SAMÖ-KKÖ 2011, som tidsmässigt tangerade händelserna i Japan, och de planeringsaktiviteter som anslaget finansierade under 2010 bidragit positivt i den hantering av krisen som varit aktuell i Sverige.

Exempelvis bedömer Livsmedelsverket att den inventering som Livsmedelsverket genomförde avseende den nationella analyskapaciteten för olika radioaktiva nuklider kom till stor nytta vid hanteringen av prover från Japan. Livsmedelsverket har även vidareutvecklat en FAQ som berör radioaktivitet i livsmedel, vilken skulle ha varit mycket användbar om händelserna hade fått mer direkta konsekvenser i Sverige. Vidare upplever Livsmedelsverket att de kontakter som etablerats i projekten främjat samverkan och underlättat de kontakter som tagits med anledning av händelserna i Japan.

Under 2010 slutförde Jordbruksverket två projekt inom ramen för radioaktiv kontaminering. Det ena projektet avsåg radiostrontium och innebar framtagande av handlingsstrategier och praktiska beskrivningar (metodblad) för djurgårdar respektive växtodlingsgårdar utifrån nedfallets storlek och tidpunkt på året när nedfallet sker. I det andra projektet genomfördes undersökningar om hur cesium fångas upp och förs över till oljeväxter vid nedfall i växande gröda och hur detta påverkas av nedfallets storlek och tidpunkt för nedfall. Förslag till motåtgärder för att förhindra spridning togs fram. Jordbruksverket bedömer att den kunskap och det material som tagits fram inom ramen för dessa projekt skulle ha kommit till mycket stor nytta om kärnkraftsolyckan inträffat på sådant geografiskt avstånd att det funnits risk för radioaktivt nedfall över Sverige. Resultaten av dessa projekt övades också i viss mån under SAMÖ-KKÖ 2011.

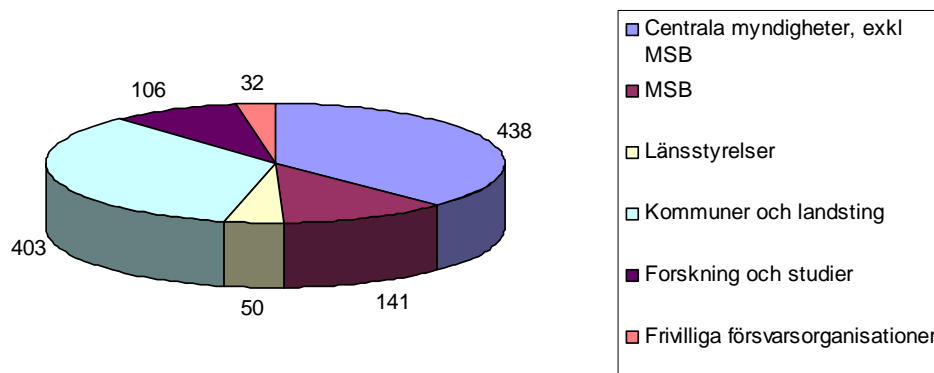
På regional och lokal nivå rapporteras att 2:4-finansierad verksamhet kommit till nytta vid specifika händelser såsom bortfall av dricksvatten, höga flöden och andra väderrelaterade händelser samt demonstrationer med risk för social oro eller vid skotten i Malmö. Vid sådana händelser uppges finansierade åtgärder som syftat till att stärka ledning och samverkan, kommunikation med allmänhet och media och kontakter med privata aktörer kommit till stor nytta. Förstärkningsresurser såsom nödvattenutrustning har använts för att stärka beredskapen vid en dricksvattenkris, och kommit till nytta vid ett antal faktiska händelser.

Den riktade ersättningen som fördelas till kommuner och landsting för uppgifterna enligt lagen om extraordinära händelser har bidragit till att stärka den samlade förmågan att hantera en extraordinär händelse hos dessa aktörer. MSB bedömer att krisberedskapen skulle vara på en lägre nivå om den statliga ersättningen inte hade betalats ut. Även de medel som MSB har fördelat genom stöd till kommunala ledningsplatser har bidragit till att stärka förutsättningarna för en god krishantering och kommunikation i dessa kommuner.

2.3.3 Fördelning, finansiering och ansvar

Fördelning

Sammanlagt har anslag 2:4 Krisberedskap finansierat verksamhet om 1 171 mnkr under 2010. Fördelningen av anslaget framgår av nedanstående diagram⁴.

Det som i ovanstående diagram redovisas som medel till centrala myndigheter exklusive MSB motsvarar det som centrala myndigheter tilldelats bidrag för i enlighet med förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap. Denna summa uppgår till 438 mnkr. I bilaga 1 finns en förteckning över fördelningen mellan olika myndigheter.

Den del av anslaget som används i MSB:s verksamhet uppgick till 141 mnkr. De verksamheter som finansierades under 2010 var bland annat förstärkningsmateriel, drift och förvaltning av varningssystem, skyddsrumskontroll, bidrag till Pliktverket för systemet PLIS, övningsverksamhet, vissa utvecklingsprojekt (SCADA, CBRN etc). Beloppsmässigt svarade den verksamhet som bedrevs med ett särskilt undantag från finansieringsprinciperna för den största delen.

Anslaget har även finansierat bidrag till frivilliga försvarsorganisationer (32 mnkr) samt forskning och studier (106 mnkr). I bilaga 1 finns en förteckning över hur dessa medel har fördelats.

⁴ De siffror som återges i diagrammet följer i huvudsak strukturen i rapporten men är inte till fullo kompatibel med denna. När det gäller den regionala nivån har exempelvis endast medel som fördelats till länsstyrelserna inbegripits i diagrammet medan texten även inkluderar Lantmäteriets verksamhet eftersom myndigheten ingår i samverkansområdet geografiskt områdesansvar. Även en del av den verksamhet som finansierats av MSB redovisas där, till exempel de regionala samverkansövningarna. I tabellerna som finns i bilaga 1 har dock Lantmäteriet och MSB:s verksamhet redovisats under centrala myndigheter.

När det gäller medel till den regionala nivån och länsstyrelser avser det både bidrag (25 mnkr) i enlighet med förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap och de medel som går till länsstyrelsernas ledningsplatser (24 mnkr). När det gäller ledningsplatserna svarade drift och underhåll för drygt 15 mnkr och utveckling av ledningsplatserna för drygt 8 mnkr. Sammantaget uppgår summan till 50 mnkr. I bilaga 2 finns en förteckning över hur medel har fördelats till länsstyrelserna.

Kommuner och landsting nyttjade 2010 drygt 400 mnkr av anslaget. 284 mnkr fördelades som bidrag enligt lagen (2006:544) om kommuner och landstings åtgärder inför och under en extraordinär händelse i fredstid och höjd beredskap. Kommuner och landsting fick också stöd och bidrag för räddningscentraler och ledningsplatser med 118 mnkr. I bilaga 3 finns en förteckning över fördelningen av medel till kommuner och landsting.

Övergångsverksamhet

Eftersom de nya principerna började gälla från 2010 finns det detta år en relativt stor andel verksamhet som inte stämmer överens med de nya principer som gäller för anslaget och som finansieras med hjälp av tillfälliga undantag. Sammanlagt bedrevs verksamhet för 461 mnkr med undantag från de nya finansieringsprinciperna under 2010.

Nya frågeställningar och behov

Uppföljningen visar att flera myndigheter har använt medel till att arbeta inom eller utveckla nätverk eller samverkansgrupper. MSB menar att sådana nätverk har en positiv inverkan på samhällets krisberedskap eftersom de i många fall är en förutsättning för samverkan. En diskussion och en bedömning av hur sådana nätverk ska finansieras på lång sikt behöver dock finnas med som en kontinuerlig del i anslagshanteringen i det fall nätverken övergår till att bli mer etablerade forum för samverkan. Anslag 2:4 Krisberedskap kan användas för att utveckla eller initiera nya grupper och nätverk i det fall det finns ett påvisat behov. Med den nya, projektstyrda anslagsprocessen ser MSB dock framför sig att medel beviljas för projekt inom ramen för sådana grupper men att myndigheterna själva står för deltagande och arbete inom dessa.

Det finns också anledning att se över hur samhällets beredskap inför en händelse med bortfall av dricksvatten ska finansieras på lång sikt. Sårbarheter i systemen för dricksvatten har identifierats i många kommuner och flera inträffade händelser har visat på behovet av en god beredskap för att trygga dricksvattenförsörjningen. Livsmedelsverket ansvarar för nationell samordning av vattenfrågorna. Samtidigt finansieras en stor del av beredskapsarbetet genom anslag 2:4 Krisberedskap då verksamheten har bedömts vara kompatibel med de nya finansieringsprinciperna. Detta innebär att arbetet riskerar att bli kortsiktigt och projektstyrt. En diskussion om behov, finansiering och ansvar bör fördjupas för att säkerställa att området för dricksvattenberedskap har sådana resurser som krävs för att förebygga och möta en sådan händelse.

Eget verksamhetsansvar

Uppföljningen visar att den finansierade verksamhet som myndigheterna i förväg bedömt vara kompatibel med de nya principerna för anslaget i huvudsak också följer de nya principerna. Det finns dock ett fåtal exempel där myndigheterna beskriver att de genomfört verksamhet som ligger nära deras eget ansvarsområde eller som bedöms tillhöra en myndighets grundförmåga. Sådan verksamhet är inte förenlig med reglerna för anslagets användning. Sådan verksamhet som ligger inom det egna ansvarsområdet ska finansieras av respektive myndighets eget anslag. Gränsen mellan det egna ansvaret och ansvaret för det gemensamma är i vissa fall svår att dra. En fortsatt diskussion om ansvar och finansiering behöver därför vara levande i alla myndigheter och föras i anslutning till myndigheternas interna verksamhetsplanering.

Giltiga kostnader

Resultatet av den revision som MSB låtit göra med hjälp av en extern revisionsfirma av ett antal utvalda myndigheter visar på att myndigheterna generellt sett använder ersättningen i enlighet med gällande regler. Det finns dock även exempel på kostnader som inte är förenliga med reglerna för anslagets användning. Flera av de identifierade bristerna är enligt MSB:s bedömning ett resultat av en otydlig kommunikation om vilka principer och regler som gäller för anslaget eller fel som beror av slarv eller som är av ringa karaktär. I några fall finns dock även exempel på en felaktig användning av bidraget. Generella påslag för overheadkostnader är exempelvis inte tillåtna. MSB vill betona att myndigheterna har ett ansvar att säkerställa att medel används i enlighet med gällande regler. Vidare vill MSB framhålla vikten av en korrekt återrapportering efter avslutat projekt. Ett felaktigt användande av tilldelade medel kan komma att leda till krav på återbetalning. För att stödja myndigheterna i arbetet har MSB förtydligat sin kommunikation kring de regler som gäller och arbetar med att utveckla arbetet med uppföljning av anslagets användande.

På kommunal nivå bedömer MSB att den statliga ersättning som utgår till kommunerna för uppgifterna i lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap har stärkt nivån på krisberedskapen i kommunerna. Samtidigt bör flera kommuner intensifiera sitt arbete med uppgifterna i lagen. Ersättningen är avsedd att stärka kommunernas arbete med uppgifterna i lagen men används i flera kommuner även till annat. Bland annat uppger kommunerna att de täcker kostnader för reservkraft och kommunala ledningsplatser. Flera kommuner avsätter dessutom arbetstid för arbetet med samordning av kommunens krisberedskapsarbete i mindre utsträckning än vad ersättningen är utformad för. Kommunerna behöver säkerställa att de använder den statliga ersättningen på det sätt som avses. För att underlätta kommunernas arbete har MSB inlett ett arbete med att tydliggöra syftet med den statliga ersättningen samt vilka regler som gäller för ersättningens användning. Vidare arbetar MSB med att bättre samordna kommunikationen om de regler och villkor som gäller

för uppgifterna i lagen och för de regler som gäller för att kunna beviljas stöd till kommunala ledningsplatser. Diskussionen om hur olika åtgärder ska finansieras sker även i relation till vad som utgör kommunens eget grundansvar. Detta kan bidra till att tydliggöra ansvar och till att ersättningen i större utsträckning används rätt.

3 Centrala myndigheter och frivilliga försvarsorganisationer

I detta avsnitt redovisas den verksamhet som har bedrivits av centrala myndigheter och som ingår i samverkansområdena Teknisk infrastruktur, Ekonomisk säkerhet, Transporter, Farliga ämnen och Skydd, undsättning, vård. Medel från anslaget har också finansierat verksamhet via MSB, bland annat inom områdena för riskkommunikation, övning, CBRN och säkerhet i digitala stysystem. Denna verksamhet beskrivs under det samverkansområde där verksamheten i störst utsträckning bedöms höra hemma. I ett inledande avsnitt beskrivs också sådan verksamhet som har varit svår att passa in i strukturen med de olika samverkansområdena. Medel har även fördelats för specifika uppdrag till frivilliga försvarsorganisationer och för forskning. Då de medel som fördelas till frivilliga försvarsorganisationer i huvudsak fördelas för att det finns ett utpekat behov hos myndigheter eller kommuner redovisas också dessa medel under detta avsnitt. Även denna verksamhet har placerats under det samverkansområde där den myndighet som identifierat behovet av resursen hör hemma.

3.1 Övergripande verksamhet

Vissa åtgärder som finansierats kommer krisberedskapen till godo på en övergripande nivå redovisas i detta avsnitt.

3.1.1 Exempel på finansierad verksamhet 2010

Information till allmänhet och media

MSB har finansierat åtgärder för att stödja aktörernas förmåga att tillhandahålla samordnad information till allmänhet och media. Medel har använts för att vidareutveckla webbplatsen krisinformation.se genom att öka redundans och driftsäkerhet. Webbplatsen är ett viktigt verktyg för att bidra till en samordnad information till allmänhet och media, vid en kris eller en större händelse. MSB bedömer att webbplatsen bidrar till att stärka samhällets beredskap.

Övning och utbildning

MSB har använt medel från anslag 2:4 Krisberedskap för att utveckla en myndighetsgemensam övningswebb. Den nationella övningswebben är ett framtida verktyg som kommer flera aktörer i krisberedskapssystemet tillgodo och underlättar övningar som i sin tur bidrar till samhällets samlade beredskap. MSB har också finansierat stöd till Utrikesdepartementet avseende utbildning och träning av personal på ambassader.

Resurssamverkan

MSB har tagit fram en forskningsrapport med hjälp av FHS som syftar till att stärka arbetet med att ta emot internationellt stöd vid en nationell kris. Ett antal scenarier analyserades för att belysa olika frågeställningar som aktualiserats i samband med begäran och mottagande av internationellt stöd. Arbetet kan utgöra en grund för kommande utbildningar och övningar. En konferens på temat nationell samverkan vid mottagandet av internationellt stöd har genomförts. Flera av aktörerna på den regionala nivån pekar på behovet av att ytterligare analysera och ta fram arbetssätt för identifiering, avrop och hantering av förstärkningsresurser på nationell nivå. Resultaten från genomförd forskningsrapport kan delvis bidra till att identifiera de behov som aktörerna på den regionala nivån efterfrågar. I inriktningsbeslutet för fördelning av anslag 2:4 avseende år 2012 års verksamhet pekas möjligheten till förberedd resurssamverkan mellan berörda myndigheter ut som ett behov som kvarstår, och under 2012 prioriteras projekt som bidrar till att stärka förmågan att ta emot och fördela förstärkningsresurser nationellt och internationellt.

Forskning

MSB beställer, kvalitetssäkrar och förmedlar behovsmotiverad forskning och studier i syfte att bidra till kunskapsuppbyggnaden inom hela området samhällsskydd och beredskap, dvs. skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar. Forskningsbeställningarna sker i första hand genom ett öppet ansökningsförfarande. Urvalet sker efter en fastlagd process som innehåller behovsanalyser och bedömningar samt vetenskapliga granskningar.

Under 2010 finansierade MSB ett 70-tal olika forskningsaktiviteter. Ca 20 av dessa aktiviteter utgjordes av nya satsningar medan ett 15-tal satsningar avslutades under året. Majoriteten av satsningarna utgörs av treåriga forskningsprojekt, men MSB satsar även medel på bredare och längre s.k. ramforskningsprogram inom olika teman samt olika former av struktur- och miljöstöd för att sprida kompetensbyggandet över geografiska och disciplinära gränser. För att kunskapsutveckling ska ske involveras forskningens målgrupper i forskningsarbetet genom olika kommunikationsaktiviteter såsom konferenser, workshops, seminarier, webb, referensgruppsarbete m.m.

Inför utlysningar genomförs förberedelsearbeten för att identifiera behovsbilden. Då området för samhällsskydd och beredskap är brett och behovet av

kunskapsutveckling stort så har delar av anslaget under 2010 förmerats genom samarbeten med andra forskningsfinansiärer. Exempelvis har MSB haft en utlysning tillsammans med SIDA inom området för smittsamma sjukdomar, finansierat projekt inom ramen för nationella säkerhetsforskningsprogrammet tillsammans med VINNOVA och FMV samt samfinansierat verksamhet inom ramen för Sveriges bilaterala FoU-avtal med USA.

I bilaga 1 återfinns en sammanställning av de forskningsprojekt som finansierades under 2010.

Forskning är till sin natur en långsiktig verksamhet och effekterna av satsningarna är svåra att mäta direkt efter avslutad aktivitet. MSB bedömer att forskningen leder till kunskapsuppbyggnad bland aktörer inom samhällets krisberedskapssystem och på lärosäten där allt fler blir involverade i utbildning och forskning inom området. Forskningen bidrar till att få fram nya metoder och verktyg för bättre krishantering.

MSB:s forskningsfinansiering bedrivs idag med undantag från finansieringsprinciperna. MSB har i budgetunderlaget för 2012-2014 föreslagit att finansieringen av forskning och studier bör överföras till MSB:s förvaltningsanslag.

3.2 Teknisk infrastruktur

Den tekniska infrastrukturen (el- och tele) är av stor vikt för samhällets krisberedskap, inte minst för att ett flertal samhällsviktiga verksamheter är beroende av att den fungerar. Säkerhet i industriella informations- och styrsystem är också av stor vikt för samhällets säkerhet då dessa idag utgör en kritisk del i många samhällsviktiga verksamheter, exempelvis inom vatten och avlopp, energi, transporter och tillverkningsindustri.

MSB har fördelat medel till myndigheter inom samverkansområdet Teknisk infrastruktur. MSB har också använt medel för att stödja utvecklingen av tekniska systemstöd (SCADA) i syfte att förbättra förmågan att gemensamt hantera kriser. Vidare har MSB använt medel för att genomföra samverkansövningar och finansierat uppdrag inom frivillig försvarsverksamhet.

Myndigheterna i samverkansområdet Teknisk infrastruktur har i högre grad än andra samverkansområden finansierat åtgärder som syftar till att stärka robustheten eller säkerheten i olika system eller infrastruktur. Flera av åtgärderna faller inom ramen för den verksamhet som håller på att fasas ut från anslagets användning eftersom de inte är förenliga med de nya finansieringsprinciperna. Det rör sig dels om åtgärder som ryms inom myndigheternas ordinarie arbete men också åtgärder som är mer långsiktiga till sin karaktär och därmed inte är förenliga med regeringens ambition om att anslaget ska vara så flexibelt som möjligt.

Den finansierade verksamheten inbegriper åtgärder inom områdena för säkerhet i industriella informations- och styrsystem, elektronisk kommunikation, el- och nödvattenförsörjning, och är både förebyggande och förberedande. Förebyggande åtgärder inbegriper bland annat risk- och sårbarhetsanalys, signalskydd och säkra kryptografiska funktioner samt stärkt robusthet i systemen för elektroniska kommunikationer. Förberedande verksamhet inbegriper bland annat övning, utbildning och olika åtgärder för att stärka el- och dricksvattenförsörjning.

3.2.1 Exempel på finansierad verksamhet 2010

Säkerhet i industriella informations- och styrsystem

MSB har finansierat verksamhet inom ramen för program för säkerhet i industriella informations- och styrsystem (SCADA). Området har pekats ut som prioriterat i MSB:s handlingsplan för informationssäkerhet och innefattar bland annat utveckling av privat-offentlig samverkan och informationsdelning genom forumet FIDI-SC⁵ där fyra heldagsmöten har genomförts. Vidare så har produktion av en teknisk SCADA-samverkansplattform påbörjats. Det nätverk av tekniska experter från SAMFI (Samverkansgruppen för informationssäkerhet) som etablerades under 2008 har utvecklats och Sverige har deltagit aktivt i det internationella arbetet med SCADA-säkerhet. MSB har också använt medel från anslag 2:4 Krisberedskap för att finansiera övningen Cyberstorm III (Nisö 2010) med deltagande från offentliga aktörer och tre privata bolag inom energisektorn. Vidare har utbildningsinsatser riktade till personal inom sektorerna vatten-, energi-, och transport genomförts. MSB har också finansierat informationsspridning genom seminarier och konferenser, tagit fram och spridit ett vägledningsdokument samt arbetat med att införliva säkerhetskrav i upphandling av industriella styrsystem.

Under 2010 har Rikspolisstyrelsen, genom Säkerhetspolisen, deltagit i MSB:s SCADA-säkerhetsarbete. Medel har beviljats för samverkan och deltagande inom ramen för SCADA-arbetet och för att utveckla och etablera en teknisk komponent i MSB:s tekniska samverkansplattform. MSB samarbetar även med Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) kring uppbyggnad av teknisk laborierverksamhet, genomförande av tekniska utbildningar och studier inom SCADA-området.

MSB bedömer att de genomförda åtgärderna när det gäller säkerhet i styrsystem har haft positiva effekter på krisberedskapen genom att medvetenheten och förståelsen för säkerhetsrelaterade problem inom området har ökat hos flera aktörer. Det har sannolikt fått till effekt att händelser inträffar i mindre

⁵ Det privat-offentliga forumet FIDI-SC är idag en etablerad grupp för samverkan och informationsdelning om hot-, risker- och sårbarheter.

utsträckning (förebyggande) och att aktörerna stärkt sin förmåga att hantera allvarliga störningar i verksamheten (förberedande).

Elektronisk kommunikation

Post- och Telestyrelsen (PTS) har under 2010 finansierat aktiviteter inom ramen för en utbildnings- och övningsstrategi för sektorn elektronisk kommunikation. De har även arbetat för att upprätta redundanta förbindelser i samverkan med områdesansvariga myndigheter. Vidare har anslaget använts för att anordna samverkansmöten mellan telekom- och el-operatörer, länsstyrelser, kommuner, SOS Alarm och centrala myndigheter. PTS har även arbetat med att ansluta viktigare tidskällor till en gemensam grupplocka i syfte att vidmakthålla och utveckla uppbyggd infrastruktur för robust och säker tid samt fastställt en knutpunkt för elektroniska kommunikationer i transmissionsnäten på Gotland. Under andra halvan av 2010 inträffade elavbrott. Det är inte helt klarlagt hur stor del av kommunikationsutrustningen som då faktiskt vad tagen i drift, men PTS menar att detta kan ha bidragit till att störningarna inte blev så omfattande som de annars hade kunnat bli. PTS bedömer att de finansierade åtgärderna har medfört att uthålligheten och förmågan till återhämtning vid en störning har stärkts inom vissa tekniska och geografiska områden tack vare den anslagsfinansierade verksamheten.

MSB bedömer att de finansierade åtgärderna inom sektorn för elektroniska kommunikationer har bidragit till att höja kunskapsnivån samt att infrastrukturen i viss mån har blivit mer robust. Flera av de finansierade åtgärderna ligger dock mycket nära PTS eget ansvar.

Försvarets radioanstalt (FRA) har arbetat med signalskydd och säkra kryptografiska funktioner för att öka kommunikationssäkerheten genom att möjliggöra för svenska myndigheter att säkert utbyta information som omfattas av sekretess med varandra för att förhindra förlust av information ur säkerhetsaspekterna konfidentialitet, riktighet och tillgänglighet. Denna verksamhet är inte längre förenlig med de nya finansieringsprinciperna.

Elförsörjning och elsäkerhet

Energimyndigheten har genomfört en rad aktiviteter kopplat till projektet Styrel vars syfte är att kommuner och elnätsföretag tillsammans identifierar och planerar för hur samhällsviktiga el-användare ska prioriteras vid allvarlig el-brist. Medel från anslag 2:4 har använts för att komplettera myndighetens eget arbete. Ett informations- och varningssystem har utvecklats inom Energimyndigheten för att förbättra förmågan till en korrekt lägesbild och möjligheten att agera i händelse av avvikelser i energiförsörjningen. Anslag 2:4 Krisberedskap har även bidragit till utvecklingen av ett antal förbrukningsdämpande åtgärder som kan användas innan och efter en eventuell brist-situation. Olika typer av informationsmaterial har tagits fram och spridits genom ett flertal medier. Arbetet har bidragit till att höja den nationella beredskapen vid en situation med el-brist och haft stort genomslag på nationell, regional och lokal nivå.

Samarbete på nordisk nivå har finansierats liksom utbildning och övning på regional och lokal nivå. Övningen EE2010 hade till syfte att fastställa deltagande aktörers gemensamma förmåga att i samverkan hantera en situation med överhängande risk för el-brist. Flera samhällsviktiga aktörer har deltagit på ett eller annat sätt i arbetet. Bland annat har kommuner, länsstyrelser, landsting och stora el-användare fått information. Utbildning har genomförts vid 20 tillfällen med länsstyrelser, landets samtliga kommuner och huvuddelen av alla elnätsföretag. Vid ett tillfälle deltog även centrala myndigheter. De övningar som finansierats inom el- telesektorn har bidragit till att kris- hanteringsförmågan hos de övade aktörerna har ökat, bland annat inom området för elektronisk kommunikation, vattenförsörjning och vid en situation med risk för el-brist.

Elsäkerhetsverket har finansierat forskning som har resulterat i nya modeller för riskanalys och beslutsprocesser. Målgruppen är elnätsföretagen som med hjälp av dessa verktyg ska kunna öka sin förmåga att motstå allvarliga störningar på elnäten. Verktygen ska kunna användas vid utveckling, drift och underhåll av elnät.

Genom uppdrag som givits inom frivillig försvarsverksamhet har bandvagnsförare och reservkraftsoperatörer ur Frivilliga Automobilkårens Riksförbund och Bilkåren samt flygförare ur Frivilliga Flygkåren fått utbildning. Utbildningen syftade till att stödja el-operatörer (bland annat Svenska Kraftnät) att hantera stora haverier på elnätet och att bättre kunna hantera skador på infrastruktur. Åtgärderna finansieras mot bakgrund av ett utpekat behov och stödjer Svenska kraftnäts möjligheter att hantera stora störningar på elnätet. Vidare möjliggör de kommunikation i drabbade områden.

Dricksvattenförsörjning

Livsmedelsverket ansvarar för nationell samordning av vattenfrågorna. Livsmedelsverket har använt anslaget till att upprätta nationella beredskaps- lager för nödvattenutrustning. Anslaget har vidare finansierat utbildning av ett 90-tal tekniker i ett flertal kommuner när det gäller handhavande av utrustningen. En plan har tagits fram för att ett antal bestämda producenter ska kunna producera nödvatten vid en krissituation. Containers har varit på plats hos nödställda kommuner vid fem dricksvattenkriser under året och efterfrågats i beredskapssyfte vid ytterligare fyra händelser. Vidare har Livsmedelsverket samverkat med nordiska länder inom området för vattenförsörjning, finansierat upprätthållande av personell kompetens vid den nationella vattenkatastrofgruppen (VAKA) samt genomfört en övning med Göteborgs Vatten. Medel har även finansierat verksamhet som syftar till att höja kompetensen och sprida kunskap om klimatförändringarnas påverkan på vattenförsörjningen, bland annat på regional nivå.

På området för dricksvattenförsörjning har VAKA bidragit till en starkt robusthet och krishanteringsförmåga på regional och lokal nivå, genom att tillhandahålla förstärkningsresurser i form av containers med nödvatten-

försörjning till 21 kommuner (sedan projektet startade). Olika händelser har legat till grund för insatserna: skada på vattenledning, olycka med farligt gods, vattenburen smitta och översvämning. Livsmedelsverket menar att VAKA:s arbete har bidragit till minskad oro hos allmänheten, att de ekonomiska konsekvenserna av dessa händelser kunde lindras samt att kommunerna sparade tid i sin krishantering tack vare kontakten med VAKA. Kommunerna kunde med stöd av VAKA bättre hantera frågor från media och allmänheten.

Behovet av en god beredskap på området för dricksvattenförsörjning kommer på sikt att finnas kvar. Därför behöver även en diskussion föras om hur beredskapen på området ska finansieras på lång sikt. Livsmedelsverkets ansvar på området har tydliggjorts men myndigheten saknar idag motsvarande finansiering som den de söker via anslag 2:4 Krisberedskap. Med de nya, flexibla finansieringsprinciperna som gäller för anslag 2:4 Krisberedskap finns en risk att arbetet blir projektstyrkt och kortsiktigt. En diskussion om behov, finansiering och ansvar bör därför fördjupas på området för dricksvattenberedskap för att säkerställa att de resurser som krävs för att förebygga och möta en sådan händelse finns tillgängliga.

3.3 Ekonomisk säkerhet

Myndigheter med ansvar inom området för ekonomisk säkerhet är i stor utsträckning beroende av tekniska system och kritisk infrastruktur för sin verksamhet. Det finns också viktiga beroendeförhållanden både mellan myndigheter och mellan offentliga och privata aktörer.

MSB har fördelat medel till myndigheter inom samverkansområdet Ekonomisk säkerhet som anges i bilagan till förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap. Åtgärderna syftar till att stärka säkerhet och robusthet i samhällsviktiga finansiella system och förmågan att hantera händelser som innebär störningar i fråga om samhällsviktiga tjänster.

3.3.1 Exempel på finansierad verksamhet 2010

Privat-offentlig samverkan

Anslaget har under 2010 finansierat verksamhet som bedrivs inom den finansiella sektorns privat-offentliga samverkan (FSPOS), som är ett frivilligt forum för samverkan mellan myndigheter och privata aktörer inom Sveriges finansiella sektor. Syftet med arbetet är att stärka robustheten lokalt, regionalt och nationellt inom Sveriges finansiella sektor. Arbetet bedrivs i fem arbetsgrupper: betalning, grundläggande säkerhetsnivåer, information, kritisk infrastruktur samt övning och har under 2010 i stor utsträckning bestått av förberedande verksamhet. Bland annat har FSPOS arbetat med att kartlägga och analysera samhällsviktiga finansiella tjänster. Vidare har ett omfattande arbete med att analysera de samhällsviktiga tjänsternas beroende av kritisk infrastruktur som kan påverka möjligheten att utföra sådana tjänster genomförts.

MSB gör bedömningen att arbetet inom FSPOS har bidragit till att stärka sektorns förmåga att i samhällsviktig verksamhet motstå allvarliga störningar genom att samhällsviktiga finansiella tjänster har analyserats och dokumenterats samt genom att beroenden kartlagts. De kartläggningar som finansierats bidrar till en utveckling av verksamheten. Behovet har identifierats av aktörerna inom sektorn och resultatet av de analyser som tagits fram används inom sektorn för att ytterligare förbättra krisberedskapsarbetet.

FSPOS startade som ett utvecklingsprojekt men har nu utvecklats till ett etablerat forum för samverkan mellan de stora bolagen och myndigheterna inom den finansiella sektorn. Det finns anledning att på sikt se över hur sådana samverkansnätverk bör finansieras. Finansiering av upprätthållandet av nätverket som sådant är inte förenligt med finansieringsprinciperna. Däremot kan anslaget också fortsättningsvis finansiera olika projekt inom ramen för FSPOS.

Övning

Under 2010 har medel från anslag 2:4 Krisberedskap också använts för att finansiera förebyggande verksamhet inom den finansiella sektorn. En samverkansövning mellan Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har genomförts i syfte att stärka förmågan till gemensamt beslutsfattande och väl avstämnda informationsinsatser. De deltagande myndigheterna hade identifierat ett stort behov av gemensamma rutiner för beslut och information, då Försäkringskassan både ansvarar för en del av Pensionsmyndighetens IT-verksamhet och för att betala ut medel till pensioner.

Övningen mellan Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten medförde ny kunskap och en säkerhet som bidrog till en effektiv hantering vid myndigheternas hantering av en allvarlig IT-störning som inträffade vid Försäkringskassan i januari 2011. Det är svårt att bedöma i vilken utsträckning utfallet hade blivit annorlunda utan att övningen hade genomförts, men

sannolikt har övningen bidragit till en snabbare och mer samstämmig hantering av en sådan incident.

3.4 Transporter

Ett antal händelser under året har påvisat vikten av att arbeta med förebyggande och förberedande verksamhet inom området för transportsäkerhet. Vulkanutbrottet på Island och problem att få transporterna att fungera tillfredställande i samband med intensivt snöfall har visat att störningar i trafiken får stora konsekvenser för många människor och verksamheter. Med tanke på dessa beroendeförhållanden finns behov inom transportsektorn både av att stärka förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar och av att stärka krishanteringsförmågan, inte minst genom att analysera beroenden. Då utförarna av transporter i stor utsträckning är privata och ofta agerar på en internationell marknad behöver myndigheterna i stor utsträckning samverka med privata aktörer samt delta på den internationella arenan.

MSB har fördelat medel till myndigheter inom samverkansområde Transporter som anges i bilagan till förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap. MSB har även finansierat uppdrag inom frivillig försvarsverksamhet. Myndigheterna inom samverkansområdet Transporter har med medel från anslag 2:4 genomfört förberedande och förebyggande verksamhet på området för ban-, väg-, sjö- och luftburen trafik och frivilligorganisationerna har finansierat utbildningar i stabsstöd och förstärkningsresurser.

3.4.1 Exempel på finansierad verksamhet 2010

Beroendeanalys i samhällsviktig verksamhet och RSA

Transportstyrelsen har i samverkan med andra berörda aktörer gjort beroendeanalys i samhällsviktig verksamhet inom transportsektorn. Sjöfartsverket har i samarbete med experter från sjöfartssektorn arbetat fram en sektorsövergripande risk- och sårbarhetsanalys. Kunskapen om sektorsövergripande risker och sårbarheter samt beroenden har ökat inom transportsektorn och sjöfartssektorn genom de finansierade aktiviteterna. Detta har sannolikt bidragit till att förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar har ökat inom dessa sektorer.

Övning och utbildning

En vinterberedskapsövning med deltagande från Trafikverket, Regeringskansliet och delar av järnvägssektorn har finansierats av anslaget. Regionala krisövningar och samverkan med länsstyrelser och lokala aktörer har finansierats. Sjöfartsverket har finansierat framtagandet av en grundläggande krishanteringsutbildning med inriktning mot individen. Behovet av en

utbildning som är specifik för transportmyndigheterna och inriktad mot individen har identifierats av myndigheterna inom samverkansområde Transporter, men någon sådan har inte gått att finna på marknaden. Transportstyrelsen har finansierat utbildningar inom transportsystemet och luftfartssektorn samt genomfört flertalet övningar.

Den vinterberedskapsövning som har genomförts har sannolikt bidragit till ökad samverkan mellan aktörer inom järnvägssektorn vilket i sin tur kan bidra till en bättre krishanteringsförmåga. Väderhändelser med intensivt snöfall har visat på att det finns ytterligare behov av att utveckla förmågan att i samhällsviktig verksamhet motstå allvarliga störningar vid sådana händelser.

Samverkan

Transportstyrelsen har utvecklat formerna för samverkan inom luftfartssektorn, samt med näringsliv och myndigheter på regional och nationell nivå.

Trafikverket har utvecklat tvärsektoriella samverkansformer med centrala och regionala myndigheter. Samverkansprojekt som drivits inom ramen för samverkansområdet transporter har också finansierats, bland annat har arbetet med privat-offentlig samverkan utvecklats. Trafikverket menar att händelser såsom spridningen av vulkanaska, översvämningar med avstängda vägar och järnvägar samt det terrorangrepp som inträffade i centrala Stockholm i december 2010 har visat att den sammantagna krisplaneringen och den övade förmågan som anslag 2:4 har finansierat har varit till stor nytta i de ovan beskrivna händelserna.

Inom luftfartssektorn har underhåll och uppgradering av teknisk utrustning av flygledartorn vid prioriterade flygplatser genomförts. Denna verksamhet är inte längre förenlig med finansieringsprinciperna för anslaget. Även andra åtgärder som kostnader för deltagande i samverkansområdet Transporter eller i olika arbetsgrupper inom ramen för det civila Nato/PFF-samarbetet har finansierats. Idag är sådana kostnader inte längre förenliga med anslagets användande.

Frivillig försvarsverksamhet

Trafikverket, Sjöfartsverket och Svenska kraftnät utbildar genom Frivilliga Flygkåren piloter som ska tillgodose möjligheten att inhämta information åt länsstyrelser och sektorsmyndigheter genom att från luften inspektera infrastruktur och planera reparationsinsatser. Även signalister och bemanning av Trafikverkets bandvagnar finansieras via Frivilliga Radioorganisationen (FRO). Även Svenska Försvarsutbildningsförbundet har mottagit uppdrag att utbilda stabsstöd till de myndigheter som ingår i samverkansområdet Transporter. MSB bedömer att Trafikverkets förmåga att hantera allvarliga störningar på infrastruktur har stärkts genom ökad framkomlighet i terräng samt möjlighet till kommunikation i drabbade områden. Det stabsstöd som utgår till transportmyndigheterna bidrar också till att öka dessa myndigheters förmåga.

Olja och gas

Energimyndigheten har under 2010 bl.a. sammanställt en rapport om säkerhetspolitiska problem med utvinningen av olja och gas i Arktis. Nätverket för olja och gas (NOG) som arbetar med omvärldsbevakning och analys har genomfört sex sessioner om försörjningstrygghet och säkerhetspolitik där olja och gas varit på dagordningen. Energimyndigheten bedömer själv att de åtgärder som finansierats av anslag 2:4 under 2010 bidragit till att försörjningstryggheten i viss mån förbättrats och att den nu är relativt god. Då detta inte längre ligger i linje med de nya finansieringsprinciperna bedrevs denna verksamhet med undantag från finansieringsprinciperna⁶. En del av Energimyndighetens arbete innefattar också uppgifter som ligger nära det egna ansvaret. Sådan verksamhet kommer inte att kunna finansieras med anslag 2:4 framöver.

3.5 Farliga ämnen

Farliga ämnen, eller CBRN-ämnen, är ett område som stått högt på dagordningen i beredskapssammanhang under en lång tid, både nationellt och internationellt. Händelser såsom pandemin 2009, andra smittsamma sjukdomar för människor och djur samt kärnkraftskatastrofen i Japan har bidragit till att beredskapsfrågor inom detta område ständigt är aktuella.

MSB har finansierat krisberedskapsverksamhet på området för farliga ämnen genom olika processer. Medel har främst fördelats till de myndigheter som ingår i samverkansområdet Farliga ämnen för dessa myndigheters projekt som stödjer samhällets krisberedskap. MSB har också finansierat forskning, uppdrag till frivilligorganisationer och övningsverksamhet som berör farliga ämnen.

Ett stort antal åtgärder som bland annat inbegriper arbete kopplat till smittskydd och strålskydd har ägt rum under året. De finansierade åtgärderna innefattar både förebyggande och förberedande verksamhet. Den förebyggande verksamheten består bland annat säkerställande av långsiktig kompetensförsörjning samt olika typer av investeringar. Inom området för förberedande verksamhet har myndigheterna inom samverkansområdet Farliga ämnen bland annat samverkat i olika nätverk, genomfört flera samverkansövningar samt stärkt laboratorieberedskapen. MSB har även använt medel till att finansiera planering inför den nationella samverkansövningen SAMÖ-KKÖ 2011 samt

⁶ Översyn av anslag 2:4 Krisberedskap. Verksamhet som inte överensstämmer med de villkor för tilldelning som anges i budgetpropositionen, 2010-03-30. MSB Dnr 2010-520.

finansierat uppdrag till frivilligorganisationer i syfte att bidra med förstärkningsresurser, bland annat på området för strålskydd.

3.5.1 Exempel på finansierad verksamhet 2010

Samverkan och nätverk

Anslaget har under 2010 använts för att stödja ett antal nätverk och andra former för samverkan mellan myndigheter. Nedanstående lista utgör några exempel på sådana samverkansforum.

- Forum för beredskapsdiagnostik (FBD) syftar till att samordna de mikrobiologiska myndighetslaboratorierna och därmed etablera förutsättningar för en effektiv och uthållig diagnostik att nyttja vid allvarliga biologiska händelser.
- Laboratorieresponsverket (LRN) skapades som ett svar på de brister som identifierats när det gäller att förebygga och hantera bland annat bioterrorism och biokriminalitet som påvisats i myndigheternas risk- och sårbarhetsanalyser. Nätverket etablerades på hösten 2009 och inbegriper expertis på området från flera myndigheter⁷. Under 2010 har LRN arbetat med kunskapsuppbyggnad, utbildning och övning, forskning och utveckling samt internationell samverkan. Det övergripande målet är att öka den operativa förmågan med avseende på larmvägar, provtagning och transporter av prover i samband med illegal handel, extremväderolyckor och översvämningar. Arbetet är kopplat till flera åtgärder inom EU:s handlingsplan för CBRN som ska införlivas i medlemsstaterna under 2010-2014.
- Anslaget har även finansierat samverkan på den internationella arenan. Exempelvis har Statens jordbruksverk deltagit i ett nordisk-baltiskt nätverk för veterinärberedskap som skapar förutsättningar för enhetliga åtgärder vid utbrott samt enhetlig kommunikation till allmänheten.

Tillgången till de molekylärbiologiska analysmetoder som utvecklats inom ramen för forum för beredskapsdiagnostik möjliggjorde snabb smittspårning när ESLB-producerande bakterier (som leder till antibiotikaresistens) hos svensk slaktkyckling påvisades våren 2010. Mjältbrandsutbrottet 2008 på en gård i Halland hade inte kunnat hanteras på ett så tillfredsställande sätt som det gjordes utan det arbete som genomförts inom forum för beredskapsdiagnostik. Vid misstanke om Coxinellasmitta i Halland 2010 samverkade SMI

⁷ Rikspolisstyrelsen, Försvarmakten, Smittskyddsinstitutet, MSB, FOI, Statens Veterinärmedicinska Anstalt, Statens Jordbruksverk, Livsmedelsverket, Sveriges Lantbruksuniversitet, Tullverket och Kustbevakningen

och SVA genom forumet, och snabb kontakt ledde till att Coxinella-DNA på kort tid kunde påvisas. Utrustning som anskaffats 2010 har använts inom många olika områden för hantering av olika incidenter.

Flera nätverk har startats som utvecklingsprojekt, men har nu utvecklats till etablerade samverkansforum mellan myndigheter och andra aktörer. Med anledning av de nya finansieringsprinciperna finns det anledning att på sikt se över hur sådana samverkansnätverk bör finansieras över åren.

Övning och utbildning

Flera myndigheter har finansierat planering, deltagande och genomförande av övningar med medel från anslaget.

MSB har under 2010 finansierat planering inför samverkansövningen SAMÖ-KKÖ 2011. Det övergripande syftet med SAMÖ-KKÖ 2011 var att öva samhällets förmåga att hantera konsekvenserna av en kärnteknisk olycka. I processen med att ta fram scenariot för övningen identifierade flera deltagande aktörer brister i sin krisberedskap, vilket resulterade i löpande förbättrings-åtgärder hos dessa aktörer redan under 2010.

MSB bedömer att krishanteringsförmågan på området för strålskydd har stärkts genom ett antal åtgärder. SSM har vid tre tillfällen under 2010 bistått polisen med mätningar och bedömningar för att säkerställa frånvaron av radiologiska och nukleära ämnen. Inte vid något av tillfällena har det funnits ett specifikt RN-hot. De tre tillfällena gällde kronprinsessans bröllop i juni, demonstrationerna i Salem och bombdådet i Stockholm i december. Också större samverkansövningar har bidragit till att stärka förmågan.

Jordbruksverket har ansvarat för att anordna en större samverkansövning inom området för epizooti i form av ett utbrott av mul- och klövsjuka. Ledning och samverkan på nationell och regional nivå testades under en vecka och ett hundratal aktörer deltog: distriktsveterinärer, SVA, Livsmedelsverket, Länsstyrelsen i Örebro län, slakterier och den frivilliga försvarsorganisationen Svenska Blå Stjärnan. Övningens syfte var att öka aktörernas förmåga att bekämpa epizootiska utbrott och den gav också underlag för fortsatta åtgärder. MSB bedömer att även krishanteringsförmågan när det gäller smittspridning mellan djur och människor (zoonoser) har ökat både inom sektorn i helhet och hos de enskilda myndigheterna genom övning och utbildning.

Livsmedelsverket har finansierat ett flertal övningar med dricksvattensscenario på den kommunala nivån. Sedan projektet startade har sammanlagt 64 % av kommunerna övats med brett deltagande från dricksvattenproducenter, samtliga berörda kommunala förvaltningar, miljökontor, räddningstjänst, beredskapssamordnare, informatör samt i flera fall den politiska ledningen. Dessutom har ett stort antal utbildningstillfällen anordnats runt om i landet. Livsmedelsverket har vidare finansierat tre regionala samverkansövningar med scenario smitta i livsmedel med deltagande från lokal och regional nivå, landsting, livsmedelsproducenter m.fl. En större övning har genomförts

regionalt, kommun- och länsöverskridande med scenariot smitta i en större gemensam vattentäkt. I övningen deltog bland annat fyra kommuner och en länsstyrelse.

Studier

Studier har finansierats hos flera myndigheter. Bland annat har MSB har genomfört en studie om medierapporteringen, opinionen och kommunikationen under den nya influensan. SVA har också genomfört studier och nytto-kostnadsanalys för huruvida kostnaden för att hålla Sverige fritt från *Echinococcus multicularis* (rävens dvärgbandsmask) är rimlig. SVA har också studerat möjligheten att sanera en Salmonellakontaminerad mark med släkt kalk. Socialstyrelsen har sammanställt ett dokument som beskriver de viktigaste frågorna att utveckla och förbättra utifrån uppföljningen av ett mjältbrandsutbrott i Halland 2008.

Kompetensförsörjning

Anslaget har via Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) finansierat två universitetslektorer och fyra doktorander samt en rad tillhörande utbildningar för att garantera en långsiktigt hållbar kompetensförsörjning inom den nationella strålskyddsberedskapen. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har använt tilldelade medel för att upprätthålla en grundkompetens och infrastruktur inom CBRN-området.

SMI har finansierat forskning på området för virologi och bakteriologi. Förmågan har stärkts inom området för antibiotikaresistens då kunskapen har ökat. Frågan om antibiotikaresistens är en högaktuell fråga och behovet av flera åtgärder inom området kvarstår.

Socialstyrelsen har finansierat utbildning och övning för medicinska expertgrupper inom C- och RN-området. Dessa ska bistå Socialstyrelsen, hälso- och sjukvården samt andra myndigheter med medicinska råd och riktlinjer vid allvarliga händelser. Expertis från RN-gruppen kom till nytta vid en händelse där ett antal personer vid Bolidens gruva i Gällivare exponerades för strålning.

Laboratorieberedskap

Verksamhet vid säkerhetslaboratorierna har finansierats under 2010. SVA arbetar med att utveckla sitt P3 laboratorium för att också kunna detektera allvarlig smitta i livsmedelskedjan, inklusive dricksvatten. Bland den verksamhet som genomförts kan nämnas gemensam risk- och sårbarhetsanalys, kompetensutveckling och tre scenariobaserade diskussionsövningar där SVA och Livsmedelsverket samverkat.

SMI har arbetat med att utveckla metodologi och med att bygga upp kapacitet för årliga storskaliga undersökningar av influensaseroimmunitet i landet. Möjligheten att göra en snabb bedömning av immunitetsläget i landet vid en annalkande influensaepidemi/pandemi har avsevärt förbättrats. Om en sådan

bedömning kan göras i ett tidigt skede utgör den en viktig del i beslutsunderlaget till åtgärder som eventuell massvaccinering.

Utvecklingsverksamhet

Flera myndigheter har använt medel för att initiera olika typer av aktiviteter som de inte har i sin ordinarie verksamhet. Jordbruksverket har till exempel utökat sin omvärldsbevakning till att omfatta fler typer av hot och risker då Jordbruksverkets sektorsansvar på flera områden inom krisberedskapen har utökats från smittskydd till att innefatta även djurskydd, foder, GMO, växtskadegörare samt radioaktiva ämnen. Ett arbete med att ta fram handlingsstrategier och metodblad för djur- och växtodlingsgårdar vid nedfall av radioaktivt material har även genomförts.

Tullverket har tilldelats medel för att utveckla sin förmåga att vid en samhällskris kunna utföra gränskontroll avseende CBRN-ämnen. Medel har använts till kompetensutveckling av personal, deltagande i övning och komplettering av skyddsutrustning. Under 2009 har Tullverket vid flera tillfällen givit stöd till räddningstjänst, SSM samt aktörer inom hamnskyddet genom att utföra detektion av RN- respektive CE-ämnen, en förmåga som Tullverket saknade i sin ordinarie verksamhet men nu har skaffat sig tack vare anslag 2:4 Krisberedskap.

MSB har fördelat medel till regionala samordningsfunktioner (RSF) i samarbete med Rikspolisstyrelsen (RPS) och Socialstyrelsen. Stödet syftar till att främja planering i samverkan mellan olika aktörer för att identifiera brister som bör åtgärdas lokalt och regionalt och får till effekt att krishanteringsförmågan ökar inom området CBRN.

Vidare har MSB deltagit i internationellt samarbete, bland annat har deltagandet i en Nato-övning i Armenien, workshops och möten inom ramen för det nordiska samarbetet i enlighet med Hagadeklarationen, samt deltagande i andra internationella konferenser finansierats. Medel har även vikts för att uppdatera en manual för "first responders" vid incidenter med farliga ämnen. Tester och testutrustning för sanering och fjärrindikering har anskaffats.

Nya rutiner för CBRNE-händelser

Rikspolisstyrelsen (RPS) har tilldelats medel för att utveckla och förstärka den forensiska processen vid CBRNE-relaterade brott. Arbetet handlar om samverkan, koordination och kommunikation mellan olika aktörer och myndigheter samt var och hur potentiellt farligt material ska omhändertagas och analyseras på ett korrekt och säkert sätt. RPS bedömer att resultaten av arbetet kommer att stärka den nationella förmågan att hantera och utreda en CBRNE-händelse på ett säkert och forensiskt korrekt sätt. Exempel på scenario där åtgärden kan komma till nytta är vid en händelse med hotbrev som innehåller ett okänt vitt pulver med misstanke om farligt ämne. Genom myndighetssamverkan kan hanteringen av en sådan händelse bli snabbare och

bättre så att den tekniska bevisningen kan leda fram till ett gripande av gärningsman. Genom rätt agerande kan brott upptäckas eller avskrivas vid spridning av farliga ämnen.

Förstärkningsresurser

MSB har också finansierat uppdrag inom frivillig försvarsverksamhet. Bland annat har personal fått utbildning och grundläggande kompetens inom smittskydd och läkemedelshantering avseende olika djurslag för att kunna agera som stöd till läsveterinärer vid epizootier och zoonoser. MSB bedömer att de medel som gått till att finansiera uppdrag till frivilliga försvarsorganisationer har bidragit till att stärka samhällets förmåga att genomföra vaccinationer och provtagningar i samband med epizootier genom de tillförda förstärkningsresurserna. I samband med djursjukdomen blåtunga som drabbade Sverige 2008 har totalt 300 veterinärassistenter från Svenska Blå Stjärnan, 20-60 stycken om dagen medverkat i Jordbruksverkets insats att vaccinera boskap.

Uppdrag inom frivillig försvarsverksamhet har också bidragit till att stärka strålskyddsberedskapen, bland annat genom Svenska Blå Stjärnan och Riksförbundet Sveriges Lottakårer som uppdragits att utbilda provtagningspersonal inom strålenergi-beredskap och för att trygga kvaliteten på betesgräs vid lättare radioaktivt nedfall samt stabsstöd för provtagningsorganisationen.

Inköp av utrustning och tekniska investeringar

Inom området farliga ämnen har anslaget använts för inköp av utrustning och andra tekniska investeringar.

Kustbevakningen har inhandlat en undervattensrobot som ska detektera CBRN-ämnen till sjöss samt bårutrustning för sanering av skadade personer.

Strålsäkerhetsmyndigheten har använt medel för att investera i tekniska lösningar i takt med att nya standarder på området införts. System för säker datahantering och spridningsdiagnostik för radiologiska utsläpp har vidmakthållits genom investeringar som finansierats med anslaget.

Reservkraftaggregat har installerats och provtestats med medel från anslag 2:4 för att stärka uthålligheten i SVA:s byggnader. Under 2010 har SVA beslutat att bygga ett nytt bakteriologiskt säkerhetslaboratorium. Medel från anslag 2:4 har använts för att stärka det fysiska skyddet och larm av lokalen. SVA har även köpt in teknisk utrustning för verksamheten. Vidare har medel använts för att harmonisera ledningssystem för informationssäkerhet med SVA:s övergripande ledningssystem.

3.6 Skydd, undsättning och vård

MSB har fördelat medel till sådana myndigheter som deltar i Samverkansområdet Skydd, undsättning, vård. Dessa myndigheter har genomfört förebyggande och förberedande verksamhet, bland annat utbildning och övning, utveckling av nya metoder och investeringar och inköp av utrustning. Myndigheterna i samverkansområdet Skydd, undsättning och vård har i relativt hög grad finansierat inköp av utrustning samt investeringar. Delar av denna verksamhet håller på att fasas ut från anslaget och bedrivs med undantag från finansieringsprinciperna.

En stor del av den verksamhet som bedrivits av MSB har kunnat finansieras med anslag 2:4 med stöd av övergångsbestämmelser och övriga undantag. Det vill säga verksamhet som på sikt inte är förenlig med finansieringsprinciperna för anslaget. MSB har även finansierat uppdrag inom frivillig försvarsverksamhet.

3.6.1 Exempel på finansierad verksamhet 2010

Samverkan och stöd till andra

Sjöfartsverket och Tullverket har under 2010 använt medel ur anslaget för att utveckla samverkan med övriga myndigheter och näringsliv inom krisberedskapsområdet på nationell och internationell nivå. Kustbevakningen har använt medel till att fortsätta utvecklingen av sitt stöd till den nationella insatsstyrkan.

SMHI har, under 2010, utvecklat sin förmåga att förmedla information om besvärliga vädersituationer vid samverkanskonferenser. Bland annat har man utbildat ny personal i presentationsteknik och i samverkanskonferensernas roll. En webbtjänst har också utvecklats med möjlighet att presentera kartmaterial m.m. Åtgärderna som har vidtagits för att öka användningen av visuell information såsom kartor har sannolikt också ökat aktörernas kunskap om hur en vädersituation kan påverka den egna verksamheten.

Övning och utbildning

Under 2010 har flera myndigheter använt medel ur anslag 2:4 Krisberedskap för övningsverksamhet av olika slag. Kustbevakningen och Sjöfartsverket har deltagit i flera internationella samverkansövningar med personella och materiella resurser. Rikspolisstyrelsen har under 2010 inventerat framtida behov av övningar för sin sektor inom området samhällsskydd och beredskap på lokal, regional och nationell nivå. Under 2010 har Rikspolisstyrelsen även genomfört och deltagit i ett antal övningar. Socialstyrelsen har genomfört simuleringsövningar i landstingen i Södermanland och i Kalmar i syfte att stärka ledningsförmågan. Socialstyrelsen har även lämnat stöd till landstingen genom ekonomiska bidrag för utbildning och övning.

Att öva internationellt, så som Kustbevakningen gjort, är positivt eftersom aktörer i olika länder behöver kunna använda gemensam utrustning i en situation där förstärkningsresurser behövs.

Utveckling av metoder

SMHI har under 2010 genomfört en förstudie över möjligheten att kunna lämna tidigare förvarningar om kommande oväder. Socialstyrelsen har påbörjat ett arbete med att skapa en modell för att kunna mäta förmågan inom den svenska sjuk- och hälsovården. Socialstyrelsen har även reviderat föreskrifter och allmänna råd om katastrofmedicinsk beredskap. Rikspolisstyrelsen har under 2010 sammanställt "Rapport Polisens risk- och sårbarhetsanalys 2010".

Övrigt

Socialstyrelsens Kunskapscentrum har, under 2010, bedrivit forskning och utveckling inom bland annat regional ledning vid olyckor och katastrofer, prehospitalt omhändertagande vid maskadesituation i kall miljö samt långtidseffekter på den psykiska och fysiska hälsan vid en katastrof. Socialstyrelsen har även genomfört observatörsverksamhet och publicerat rapporter inom KAMEDO-verksamheten (katastrofmedicinska observatörsinsatser). Exempelvis publicerades en rapport "Stora busskrascher i Sverige 2007-2009" under 2010 som sammanställer erfarenheter från olika typer av busskrascher. Denna verksamhet är inte längre förenlig med de nya finansieringsprinciperna.

Tullverket har under 2010 anslutit verksamheten i Malmö till Försvarets telenät i syfte att säkerställa redundans i kommunikationerna.

Under 2010 har Kustbevakningen köpt in saneringsbåtar för att hantera skadade vid kemikalieolyckor eller bränder till sjöss. Sjöfartsverket har köpt in barriärfilter till en helikopter för att den ska kunna flyga i s.k. kontaminerat lufttrum (askpartiklar). Socialstyrelsen har under 2010 använt medel ur anslaget till drift och förvaltning av beredskapslager av läkemedel. Rikspolisstyrelsen har förvaltat beredskapspolisens centrala utrustningsförråd och utvecklat förmågan att använda beredskapspolisens resurser i den ordinarie polisiära verksamheten. Dessa verksamheter är inte längre förenliga med de nya finansieringsprinciperna.

MSB har finansierat kostnader för varningssystem och förstärkningsmateriel som anskaffats för det civila försvaret och för åtgärder för nationella förstärkningsresurser, avgift till Pliktverket för informationssystemet PLIS, samt åtgärder för att vidmakthålla krigsspecifika anläggningar. Denna verksamhet har under 2010 bedrivits med stöd av undantag från finansieringsprinciperna för anslaget.

MSB har i budgetunderlaget för 2012-2014 föreslagit att MSB:s förvaltningsanslag förstärks med motsvarande kostnader.

MSB har finansierat uppdrag inom frivillig försvarsverksamhet till de frivilliga försvarsorganisationerna Sjövärnsskårens Riksförbund för att se över möjligheten att bistå kommuner och myndigheter vid miljöräddning samt Svenska Röda Korset för att bygga upp en organisation som ska förbättra förmågan att ta emot hemvändande medborgare från krigs- och katastrofområden.

4 Myndigheter på regional nivå

4.1 Geografiskt områdesansvar

På den regionala nivån har länsstyrelserna ett ansvar för att inom det geografiska området hålla ihop arbetet med krisberedskapen i nära samarbete med olika aktörer på nationell, regional och lokal nivå.

Medel har fördelats till åtgärder som stärker förmågan på den regionala nivån genom flera olika processer. MSB har fördelat medel till myndigheter som ingår i samverkansområdet geografiskt områdesansvar. MSB har också vikt medel till att arrangera större samverkansövningar, nationellt och internationellt, i syfte att stärka krisberedskapen. MSB har även finansierat drift och förvaltning av regionala ledningsplatser. Länsstyrelserna har inom ramen för sina projekt bland annat genomfört verksamhet inom områdena för risk- och sårbarhetsanalys, ledning och samverkan, övning, utbildning och information, kommunikation samt teknisk ledningsförmåga. Lantmäteriet har tilldelats medel för åtgärder som främst är kopplade till klimatanpassning.

4.1.1 Finansierad verksamhet 2010

Risk- och sårbarhetsanalys

Flera länsstyrelser har använt medel för att utveckla metoder och former för samverkan när det gäller länets risk- och sårbarhetsanalys och identifiering av samhällsviktig verksamhet. Länsstyrelserna i Jönköping, Östergötland och Uppsala har till exempel utvecklat formerna för privat-offentlig samverkan i arbetet med risk- och sårbarhetsanalys. Samarbete kring risk- och sårbarhetsanalys har också bedrivits mellan länen i syfte att uppnå en större jämförbarhet i arbetet. I stor utsträckning har arbetet bedrivits inom ramen för de länsvisa grupperingarna NordSam, Sydlänssamverkan och ÖSAM.

MSB bedömer att arbetet med att utveckla metoder för risk- och sårbarhetsanalyser sammantaget har bidragit till att stärka aktörernas förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar. Arbetet med nya scenarier såsom isstorm och el-brist har givit upphov till nya samarbeten mellan olika aktörer, inte minst med de privata aktörerna men även med offentliga aktörer såsom kommuner och myndigheter på central nivå.

Några länsstyrelser har arbetat med att följa upp, sammanställa, analysera och bedöma kommunernas och landstingets risk- och sårbarhetsanalys eller att ge stöd till kommunerna i arbetet med att ta fram risk- och sårbarhetsanalyser. MSB bedömer att sådana åtgärder omfattas av länsstyrelsernas ordinarie uppdrag och därför inte är kompatibla med anslaget användning. De bör därför inte finansieras med anslag 2:4 Krisberedskap i fortsättningen.

Ledning, samverkan och kommunikation

Samtliga länsstyrelser har använt medel till att arbeta inom eller utveckla nätverk och former för ledning och samverkan inom länet eller över länsgränserna. Anslaget har bidragit till att finansiera både utvecklingen av flera regionala råd och utvecklingen av specifika projekt inom ramen för dessa länsvisa grupperingar. När det gäller utvecklingen av funktioner för samverkan inom länet följer här några exempel:

- Samverkansfunktion Stockholmsregion är ett långsiktigt utvecklingsarbete för att skapa en struktur för samverkan inom länet. Arbetet innefattar omvärldsbevakning, analys och kooordinering inför eller vid en kris. Funktionen är ett gemensamt verktyg för att underlätta och främja samverkan inom länet och ska inbegripa ett stort antal aktörer.
- I Kronobergs län har arbetet med en plattform för krissamverkan mellan länets aktörer utvecklats med stöd av medel från anslag 2:4 Krisberedskap. Bland annat arbetar man inom ramen för nätverket med att ta fram gemensamma rutiner för samverkansstab och samverkansledning i länet.
- I Östergötland har former för gemensamma veckovisa lägesbildsmöten arbetats fram som ett resultat av utvärderingen av en regional samverkansövning. Teknikanpassning och omsättning av tekniska system har också finansierats.
- I Skåne har länsstyrelsen tillsammans med myndigheter arbetat fram en strategi för regional och organisationsövergripande krishantering som även innefattar planering för samordnad och likvärdig krisinformation. Länsstyrelsen har etablerat ett nätverk för länets kriskommunikatörer och spridit information om hur de kan samordna information under en kris.
- I Kalmar har länsstyrelsen utvecklat och tagit fram nya rutiner för informationssamverkan med informatörer på regional nivå.

Inom ramen för de länsvisa grupperingarna har bland annat ett myndighetsövergripande arbete genomförts i NordSam som syftar till att utveckla den gemensamma ledningsförmågan i Certus⁸. Bland annat har kartläggningar och analyser av krisstaber genomförts och sammanställts i en kunskapsöversikt. Länsstyrelsen i Halland har tagit fram förslag till samverkansinstruktioner till samtliga län inom Sydlänssamverkan vid fara för höga flöden, översvämningar och dammbrott som hotar samhällsviktiga strukturer.

⁸ Certus – Trygghetens hus – är en helhetssyn på trygghet och säkerhet. En rad myndigheter och organisationer samlokaliseras för att stärka arbetet med trygghet och säkerhet i Jämtland.

Lantmäteriet har finansierat deltagande i myndighetssamverkan – geografisk information för kris- och riskhantering, samt nätverket Klimatanpassningsportalen. Även deltagande i aktiviteter kopplade till samarbetet med *Department och Homeland Security* (DHS) i USA har finansierats.

MSB bedömer att de åtgärder som stödjer ledning, samverkan och kommunikation har bidragit till att stärka krishanteringsförmågan i många län. Utvecklade samverkansformer samt system för ledning och samverkan är viktigt att utveckla för att utöva det geografiska områdesansvaret. Samverkansarbetet mellan länen bedöms även av aktörerna själva i regel vara av stort värde för att finna synergieffekter och bättre problemlösning, både när det gäller planeringsarbetet och själva resultatet. Det finns ett mervärde i utvecklandet av gemensamma metoder och synsätt samt i förväg upparbetade kontakter. Samverkansövningar är särskilt viktiga för att testa den gemensamma förmågan.

Att utveckla och vidmakthålla olika nätverk och grupper är en viktig uppgift för länsstyrelserna. Arbetet med risk- och sårbarhetsanalys, strategier för samverkan och gemensamma plattformar inom länen bedöms bidra till generella positiva effekter såsom en bättre och snabbare gemensam lägesbild och samstämmig information vid hanteringen av en händelse.

Övningar

Samtliga länsstyrelser har finansierat övningar. Bland annat har larm- och startövningar, samt övningar för att testa olika scenarier genomförts inom flera län. Flera större samverkansövningar har arrangerats för att pröva ledning och samverkan. Ett exempel är övningen Amalia i Jämtland där 400 personer inom 18 privata och offentliga organisationer på central, regional och kommunal nivå samverkade kring ett scenario avseende en flygolycka. Även i Västernorrlands län övades ledning och samverkan genom ett översvämningsscenario (Katrina). Även Länsstyrelsen i Södermanland har genomfört en större samverkansövning med översvämning som scenario. Bland annat testades handhavande av Rakel med gott resultat. I Östergötland har samverkansövningen EL-ände genomförts och där testades bland annat WIS. Hallands län har genomfört samverkansövning BEATA. I Kalmar har samverkansövning kring information genomförts. I Kronoberg har två större samverkansövningar genomförts. MSB har utöver det finansiella stödet också lämnat övningsstöd till några länsstyrelser regionala samverkansövningar. Jämtland, Värmland (inklusive Hedmarks fylke), Kalmar, Halland, Kronoberg, Västernorrland, Östergötland och Gävleborg. Stödet omfattar maximalt 30 persondagar per övning och år och omfattar planering, genomförande eller utvärdering av övning.

Vidare har aktiviteter kopplade till förberedelser för SAMÖ-KKÖ 2011 finansierats, bland annat i Östergötland, Skåne, Kalmar och Blekinge.

Övningar som innefattar internationellt samarbete har också finansierats. Länsstyrelsen i Dalarna har i samverkan med angränsande län, kommuner samt olika aktörer i Norge utvecklat former för krishantering och erfarenhets-

utbyte med hjälp av gränsövningar och gränsräddningsinsatser. MSB har även finansierat planering av den internationella samverkansövningen Barents Rescue som äger rum 2011 i Norrbottens län. I övningen deltar ett stort antal lokala, regionala och nationella aktörer från de nordligaste delarna av Norge, Sverige, Finland och Ryssland. Syftet med övningen är att förbättra kommunikationen, samarbetet och samordningen mellan de som kan bli inblandade vid en allvarlig kris eller svår olyckshändelse i Barentsregionen. Övningen ska bidra till en effektivare krisberedskap, bättre utnyttjande av regionens gemensamma samhällsresurser samt inte minst utveckla aktörernas nätverk.

Utbildning och informationsinsatser

Olika typer av utbildnings- och informationsinsatser har finansierats av länsstyrelserna. Flera länsstyrelser har finansierat utbildningar kopplade till Styrelsearbetet. Utbildningarna har syftat till att öka kunskapen om hur el-användare kan prioriteras samt att öka förmågan att hantera eventuella el-bortfall och deras konsekvenser. Utbildningarna har skett i samverkan med offentliga aktörer, elbolag och privata aktörer för att etablera nätverk och nå en bättre gemensam krisberedskapsförmåga.

- I Östergötland, Örebro och Dalarna har utbildning avseende nationella och internationella förstärkningsresurser genomförts. Behov av fortsatt utvecklingsarbete på området har identifierats, bland annat när det gäller att identifiera behov av resurser vid olika scenarier. Även Länsstyrelsen i Västmanland lyfter behovet av fortsatt arbete på området och menar att former för hur man avropar, hanterar och tar emot förstärkningsresurser i länet bör genomföras i en bred regional eller nationell samverkan.
- Stockholms län har genomfört en utbildning i informationssäkerhet i digitala övervaknings- och kontrollsystem. Utbildningen syftade till att öka förståelsen och ge deltagarna ökad kunskap om risker och hantering. Även Kronobergs län har genomfört utbildningsinsatser för att öka förståelsen om risker och sårbarheter kopplade till informationssäkerhet.
- MSB har givit ekonomiskt stöd till sex länsstyrelser för regionala samverkanskurser.
- I Västmanland har metoder och rutiner för att skapa gemensam och samlad lägesbild samt former för information till media och allmänhet diskuterats mellan samverkande aktörer vid en konferens. Södermanlands län har anordnat ett seminarium om krisinformation med fokus på förmågan att tillhandahålla information på olika språk. Även Kronobergs län har arbetat med att nå olika grupper i samhället.
- Gävleborg och Dalarnas län har finansierat ett gemensamt seminarium om hantering av utsläpp från en kärnteknisk anläggning.

- Länsstyrelsen i Västerbotten har genomfört en temadag kring kritiska beroenden med deltagare från länets kommuner och Västerbottens samverkansgrupp för risk- och sårbarhetsanalyser.

Arbete med utbildningar och informationsinsatser kan också bidra till att öka förmågan i samhället, särskilt när det gäller sådana åtgärder där det finns kunskapsluckor eller behov av att sprida information om vikten av att arbeta med nya hot och risker. Det finns fortsatta behov av att arbeta med förstärkningsresurser.

Teknisk ledningsförmåga

Flera länsstyrelser har utvecklat och anpassat teknisk utrustning för att stärka den tekniska ledningsförmågan. Ett exempel är det länsöverskridande samarbetet NordSam där länsstyrelserna i de sex nordligaste länen har finansierat åtgärder för att deras tekniska system ska vara kompatibla också när det gäller samarbete och kommunikation mellan länen. Utrustningen används också i den dagliga verksamheten, exempelvis för möten mellan TiB-nätverk eller säkerhetssamordnare. MSB gör bedömningen att arbetet stärker samverkan över länsgränserna.

I Halland, Jönköpings och Västerbottens län har teknisk utrustning anpassats och omsatts för att upprätthålla den tekniska ledningsförmågan på ledningsplatsen. Utrustning som stärker ledningsplatsen såsom datorer, AV- och kommunikationsutrustning har bland annat finansierats.

Även MSB har fördelat medel till förstärkning av regionala ledningsplatser. Verksamhet som stödjer drift och underhåll av ledningsplatser kan stärka arbetet med samordning och kommunikation men bedöms inte längre vara förenlig med de nya finansieringsprinciperna. Sådan verksamhet kommer inte att kunna finansieras av anslaget i framtiden. MSB har föreslagit att anslaget för drift och förvaltning av de regionala ledningsplatserna bör överföras till respektive länsstyrelse och finansieras med respektive länsstyrelses förvaltningsanslag.

5 Kommuner och landsting

MSB har under 2010 fördelat medel till kommuner och landsting för uppgifter enligt lagen om extraordinära händelser. MSB har under 2010 även fördelat medel till kommuner för att stärka den tekniska ledningsförmågan genom bidrag till ledningscentraler och räddningscentraler. Vidare har MSB fördelat medel till reservkraft till akutsjukhus samt sjukvårdens säkerhet i kris och i krig (SSIK). Medel har även finansierat uppdrag inom frivillig försvarsverksamhet. Olika utbildningar för medlemmar från olika frivilliga försvarsorganisationer inom konceptet frivilliga resursgrupper (FRG) samt befattningsutbildning av Sveriges Civilförsvarsförbunds medlemmar i krisinformation och kommunikation har genomförts.

5.1 Finansierad verksamhet 2010

Ersättning till kommuner och landsting betalas ut i enlighet med 5 kap 1 § lagen om kommuner och landstings åtgärder inför och under extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH). I denna paragraf står att kommunerna och landstingen ska få ersättning av staten för de förberedande uppgifter som de utför enligt 2 och 3 kapitlet LEH. Dessa uppgifter är:

- Risk- och sårbarhetsanalys
- Planering för extraordinär händelse
- Geografiskt områdesansvar
- Utbildning och övning
- Rapportering till staten
- Höjd beredskap

I kommunöverenskommelsen specificeras vissa förberedande uppgifter som ersättningen får användas för. En del av ersättningen avser skyddsutrustning för allmänheten och räddningstjänstmateriel för krig. Vidare erhåller kommunerna ett grundbelopp för att hålla en funktion med erforderlig kompetens för samordning av kommunens uppgifter i krishanteringssystemet. Därutöver får kommunerna verksamhetsersättning⁹ för sitt arbete med uppgifterna i lagen. För landstingen upprättas specifika överenskommelser årligen där det specificeras vilka uppgifter de ska utföra.

⁹ I kommunöverenskommelsen specificeras att ersättning ska utgå i form av verksamhetsbidrag, startbidrag och storstadsbidrag. I följande stycke avses samtliga dessa delar när MSB gör benämningen verksamhetsersättning.

Kostnader för beredskapssamordnare är den största utgiftsposten i kommunerna. Samtidigt visar enkätsvaren att kommunerna inte avsätter personella resurser i den utsträckning som ersättningen ger utrymme för. Ersättningens storlek bygger på utgångspunkten att den minsta kommunen borde lägga minst en halv årsarbetskraft på arbetet för att nå upp till målen. För större kommuner var bedömningen att mer tid behövde avsättas¹⁰. Hela 82 kommuner anger att de avsätter mindre än en halv årsarbetskraft på att arbeta med dessa uppgifter¹¹ vilket framgår av tabellen nedan.

Antal årsarbetskrafter för beredskapssamordning¹²

Årsarbetskrafter för beredskapssamordning	2006	2007	2008	2009	2010
Mindre än 0,25	48	24	16	24	4
Mellan 0,25 och 0,49	143	142	145	111	78
Mellan 0,50 och 0,74	28	52	47	47	124
Mellan 0,75 och 1,0	36	47	55	67	24
Mer än 1,0	30	25	27	33	56

En majoritet av kommunerna (279 stycken) uppger att de har använt verksamhetsersättningen till att finansiera åtgärder kopplade till de uppgifter som specificeras i lagen. De områden som flest kommuner uppger att de viker medel åt är planering (255) och utbildning (250) tätt följt av övningar (215). Kommunerna rapporterar också kostnader för höjd beredskap vilket främst avser kostnader för förrådshållning av civilförsvarsmateriel men även kostnader kopplade till underhåll av varningssystem för allmänheten (VMA). Även landstingen anger att medel viks åt uppgifterna i lagen.

81 kommuner anger samtidigt att de utöver att finansiera åtgärder som kan kopplas till uppgifterna i lagen använder den statliga ersättningen till annat. En del av dessa¹³ hänvisar dock till giltiga kostnader. Ur svaren kan utläsas att kostnader för samverkansmöten, säkerhetssamordnarens lön eller kostnader för skyddsutrustning för allmänheten och räddningstjänstmateriel för krig har finansierats vilket är i enlighet med kommunöverenskommelsen. Därutöver uppger både kommuner och landsting att de bland annat använder den statliga

¹⁰ Enligt de diskussioner som förekom när kommunöverenskommelsen förhandlades fram.

¹¹ Några kommuner har inte svarat på denna fråga varför antalet svar är lägre än 288.

¹² Siffrorna ändrades något för 2009 års uppföljning. Vid 2010 års uppföljning ändrades siffrorna tillbaka till den ursprungliga versionen som presenteras ovan.

¹³ Då svaren i flera fall är mycket kortfattade är det svårt att utifrån enkätsvaren avgöra exakt hur många kommuner som anger giltiga kostnader.

ersättningen till att finansiera vitt spridda åtgärder som inte kan kopplas till uppgifterna i lagen eller kommunöverenskommelsen. Bland annat avser detta kostnader för hantering av pandemi, Rakel-införande, införande av kommunal TiB, reservkraft, förstärkning eller utrustning av ledningsplatsen, stöd till frivilliga försvarsorganisationer, internt säkerhetsarbete, internt skydd m.m.

Svaren från ett mindre antal kommuner tyder på att de inte alls har använt ersättningen till uppgifterna i lagen eller att de endast i liten utsträckning har använt medel till uppgifterna i lagen. Sex kommuner svarar att de inte vet vad pengarna har använts till. Fyra kommuner uppger att inga medel har använts till uppgifterna enligt lagen under 2010 medan ytterligare fyra kommuner uppger att de endast lagt medel på en av uppgifterna i lagen.

MSB bedömer att ersättningen har haft positiva effekter på den kommunala krisberedskapen och att den skulle vara på en lägre nivå om ersättningen inte hade utgått. Samtidigt visar uppföljningen på brister hos flera kommuner och landsting när det gäller flera av lagens krav. Bidragande orsaker kan vara att kommunerna inte prioriterar arbetet i tillräcklig utsträckning, att ersättningen används felaktigt, brister i uppföljningsarbetet samt en otydlighet om vad ersättningen får användas till.

MSB gör bedömningen att verksamhetsersättningen i de flesta kommuner och landsting används för uppgifterna i lagen men att ett stort antal kommuner och några landsting också finansierar annat än sådana åtgärder vars kostnader kan kopplas till lagens uppgifter. Detta kan bero på att vissa kommuner får för mycket medel och att överskottet går till att finansiera annat. Det kan även innebära att kommunerna använder den riktade ersättningen till sådana åtgärder som visserligen är viktiga för krisberedskapen men som borde finansieras på annat sätt, till exempel med kommunens egna medel.

Uppföljningen visar att ett stort antal kommuner inte använder det grundbelopp som ska täcka kostnader för erforderlig kompetens för samordning i den utsträckning som kommunöverenskommelsen ger utrymme för. Att en kommun inte lägger tillräckligt med tid på att samordna arbetet med lagens uppgifter kan sannolikt förklara att vissa kommuner ännu inte lever upp till lagens krav.

MSB bedömer att stödet till kommunala ledningsplatser har bidragit till att stärka den kommunala krisberedskapen. Kommunen ska själv skjuta till medel för den del som MSB inte finansierar, och inte använda den ersättning som är vikt för uppgifterna i lagen. Finansieringen av frivilliga resursgrupper har haft positiva effekter på krisberedskapen.

Den statliga ersättningen till kommunerna enligt 5 kapitlet 1 § LEH är utformad som en riktad ersättning där kostnader ska kunna härledas till uppgifterna i lagen. Den statliga ersättningen ska komplettera de medel som kommunerna själva viker åt krisberedskapen och inte finansiera hela kommunens arbete med krisberedskap.

Det finns i många fall en bristande kunskap i kommunerna och landstingen om vad ersättningen ska finansiera, trots att lagen är tydlig på vilka uppgifterna är och villkoren för finansiering. För att ytterligare tydliggöra för kommunerna och landstingen vad ersättningen kan finansiera har MSB tillsammans med länsstyrelserna inlett ett arbete för att förtydliga vad ersättningen är avsedd för, vilket på sikt väntas få till effekt att ersättningen i högre grad används för sitt syfte. Denna diskussion måste utgå från vad som ingår i kommunens eget ansvar och beakta hur andra delar av kommunernas och landstingens krisberedskap ska finansieras¹⁴.

Ersättningen till kommunerna bör även ses över och anpassas till dagens förutsättningar och kommunernas behov. Frågan om en översyn av kommunöverenskommelsen har väckts bland annat i den översyn av systemet för ersättning till kommunerna där ett förslag till nytt ersättningssystem lämnades in till regeringen under hösten 2010.¹⁵

En mer samlad hantering och kommunikation av anslag 2:4 skulle sannolikt bidra till att tydliggöra roller och ansvar och bidra till att ersättningen användes på rätt sätt.

¹⁴ Kommunerna avsätter egna medel för sitt arbete med krisberedskap. Det finns dock möjlighet för kommuner att söka delfinansiering för vissa kostnader kopplade till ledningsplatser från MSB. Ett sådant stöd är förenat med vissa villkor och hanteras i en annan process än den statliga ersättningen för uppgifterna i LEH.

¹⁵ Förslag till ett sammanhängande system för ersättningar till kommuner, MSB dnr 2010-4292.

Bilaga 1 - Centrala myndigheter och frivilliga försvarsorganisationer

I tabell 1 återges en förteckning över hur medel från anslag 2:4 Krisberedskap fördelats till de centrala myndigheter som finns utpekade i förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap. I tabell 2 finns en förteckning över den verksamhet som MSB har finansierat med anslag 2:4 under 2010. Verksamheten redovisas per verksamhetsområde. Tabell 3 och 4 återger de bidrag som betalats ut till frivilliga försvarsorganisationer för uppdragsverksamhet samt vilka forskningsprojekt som har finansierats under 2010.

Tabell 1 – Fördelning av anslag 2:4 Krisberedskap per myndighet 2010

Myndighet	tkr
Elsäkerhetsverket	1 900
Finansinspektionen	2 747
Försäkringskassan	200
Totalförsvarets forskningsinstitut	10 323
Försvarets radioanstalt	14 000
Kustbevakningen	15 400
Lantmäteriet	1 368
Post- och telestyrelsen	38 500
Rikspolisstyrelsen	26 405
Sjöfartsverket	1 926
Statens jordbruksverk	8 699
Livsmedelsverket	38 538
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	116
Smittskyddsinstitutet	27 127
Socialstyrelsen	132 000
Strålsäkerhetsmyndigheten	22 723
Statens energimyndighet	32 000
Statens veterinärmedicinska anstalt	20 143
Trafikverket	31 900
Transportstyrelsen	7 487
Tullverket	4 042
Summa	437 544

Tabell 2 – Verksamhet som MSB har finansierat med anslag 2:4 Krisberedskap under 2010

Verksamhetsområde	tkr
Förstärkningsmateriel (RUHB)	44 507
Drift och förvaltning varningssystem	29 524
Skyddsrum	31 062
Övning	14 490
Utvecklingsprojekt (bl a SCADA, CBRN, kriskommunikation och utvecklad ledningsförmåga)	20 622
Avgift PliktV Plis	1 595
Summa	141 800

Tabell 3 – Bidrag för uppdragsverksamhet till frivilliga försvarsorganisationer under 2010

Organisation	tkr
Frivilliga Automobilkårens Riksförbund (FAK)	2 713
Frivilliga Flygkåren (FFK)	8 368
Frivilliga Radioorganisationen (FRO)	1 365
Försvarsutbildarna	593
Svenska Brukshundklubben (SBK)	819
Svenska blå Stjärnan	6 894
Sveriges Civilförsvarsförbund	7 853
Sveriges Kvinnliga Bilkårens riksförbund (SKBR)	975
Riksförbundet Sveriges Lottakår (SLK)	682
Svenska Röda Korset (SRK)	1 859
Sjövärnskårens Riksförbund (SVK)	125
Flygvapen Frivilliga	100
Summa	32 346

Tabell 4 – Bidrag för forskning och studier under 2010

Fördelning av forskningsmedel 2010		
Lärosäte/institut	Titel	tkr
Lunds universitet	Lärande från incidenter för säkerhet inom farliga verksamheter	1 397
Högskolan i Skövde	Spelbaserad simulatorträning i insatsutbildning	737
Göteborgs universitet	Riskhanteringsbeslut inom transportsystem, TRANSAM	993
Uppsala universitet	Maskulinitet och risk i svensk räddningstjänst	1 276
Utrikespolitiska institutet	From Chernobyl to September 11: Culture, Threat and State in the Popular Imagination of Sweden, Germany and the United States	180
FOI	Hot och möjligheter med framtida teknologier	272
Linköpings universitet	The impact of Geographical Information Systems on professionals during a collaborative emergency response task	140
Mittuniversitetet	Samverkan under räddningsinsatser – ett komplext möte mellan olika aktörer	1 465
Lunds universitet	Utveckling av färdigheter för kris- och katastrofhantering. Säkerställande av organisationers motståndskraft i eskalerande situationer	248
Umeå universitet	Historiska influensaepidemier som kunskapskälla för beredskapsplanering	623
Kungliga Tekniska Högskolan	Strategiskt beslutsunderlag baserat på miljö- och riskfrågor	609
Göteborgs universitet	Statistiska varningssystem för hälsorisker	42
Linköpings universitet	Upproriska minoritetsgruppers inflytande i samband med masshändelser	285
FOI	Controlled information security - placing the reins of information security in the hands of the management	1 947
Malmö Högskola	Föreberedande säkerhetsarbete - Metoder för möten och dialoger	1 007
Kungliga Tekniska Högskolan	På lika villkor? Jämställdhetsfrågor angående risker i ett föränderligt samhälle	159
Göteborgs universitet	Riskvärdering och skadepanorama bland barn och unga i kommuner med hög/låg förekomst av skador	195
FOI	Den civila luftfartens beroende av telesystem sett i ett terroristperspektiv	1 145

Sveriges tekniska forskningsinstitut	Olyckshantering i undermarksanläggning under byggnation	1 210
Örebro universitet	Value Conflicts and Information Systems Security in Health Care	244
Örebro universitet	Myndighetstext för ett säkrare samhälle i brukarperspektiv	50
Göteborgs universitet	Konstruktioner av kön i krishanteringssystem	470
Örebro universitet	Retoriska aspekter på kriskommunikation	290
Viktoriasinstitutet	Gemensam lägesbild?	1 857
Kungliga Tekniska Högskolan	Grundvattenförorening vid trafikolyckor – utveckling av ny bedömningsmetodik	100
Lunds universitet	A participatory method for need based capacity development projects and programmes	745
Lunds universitet	Legitimacy, knowledge creation and practical drift in information security management.	831
Linköpings universitet	Hastily formed networks (FHN)	1 381
Statens veterinärmedicinska anstalt	Modellering av spridning och kontroll av mul- och klövsjuka i Sverige inklusive analys av kontaktnät mellan svenska djurbesättningar	360
Göteborgs universitet	Verktyg för kartläggning av skredriskfaktorer	811
Uppsala universitet	Biståndsimplicering och säkerhetsrisker	486
Linköpings universitet	Sårbarheten i Sveriges djurhållning och slakterinäring relativt spridning av smittsamma djursjukdomar	475
Kungliga Tekniska Högskolan	Assessing public acceptance of privacy invasive ICT solutions	995
Linköpings universitet	Krisberedskap för tekniska infrastruktur – regionala och kommunala strategier för samverkan och implementering	500
Linköpings universitet	Safe public e-services – an issue of trust and organisation	2 921
Brandforsk	Brandforskningsprojekt	500
Försvarshögskolan	Creating EU Crisis Management Capacity for a Secure European Community: Building Societal Security in Europe	3 420
Umeå universitet	Säkerhetsarbetets relevans o effekter	2 184
Örebro universitet	Effekter av samhällets säkerhetsarbete	2 000
Försvarshögskolan	Terrorismens idégrunder	224
Försvarshögskolan	Forskningssamverkan New Intelligence Challenges	1 800
Lunds universitet	FRIVA2 - Framework Programme for Risk and Vulnerability Analysis	2 400

Datum
2010-06-30

Diariennr
2011-183

Försvarshögskolan	Crisis Management Europe	8 700
Karlstads universitet	Den genuskodade räddningstjänsten: En studie av jämställdhetens förutsättningar	2 000
Luleå tekniska universitet	Genus och räddningstjänst: teknik, organisation och jämställdhetsintegrering	2 000
Karolinska institutet	Intracellularity of Vibrio cholerae	357
Smittskyddsinstitutet	Exploring web queries for syndomic surveillance	141
Karlstads universitet	Nätjournalistik i krissituationer	141
Göteborgs universitet	Dokumentationspraktik i krishantering	214
Uppsala universitet	Efter krisen: ansvarsutkrävande av den svenska byråkratiska eliten	319
Chalmers	Effektiv insamling och analys av sensordata	972
Uppsala universitet	Det dubbla traumat - bered för potentiellt drabbade och medierapportering vid allvarliga händelser	653
Södertörns högskola	Samtal i kris? Sjukvårdsupplysningens pragmatik o retorik	583
Örebro universitet	Riskvärdering i klimatförändringens värld	524
Karlstads universitet	SWITS- The Swedish IT-Security Network	108
Örebro universitet	Forskarmiljön Hotbilder och Identitet	73
Utrikespolitiska institutet	Stockholm Forum for Security Studies	156
Karlstads universitet	Centrum för klimat och säkerhet	375
Linköpings universitet	Professur Räddningstjänst vid LiU	1 000
FOI, Chalmers, Stockholms universitet med flera	Planeringsbidrag EU-projekt	1 226
Brandforsk	Brandforsk - programstöd	1 650
Utrikespolitiska institutet	EU Capacity for a Secure European Community	660
FOI	Cope Tech- Coping with Technology changes	711
Linköpings universitet	Assessing GIS effects on professionals collaboration processes in an emergency response task	997
Lunds universitet	Securing Organizational Resilience in Escalating Situations: test and validation of theory and training methods	720
Linköpings universitet	Antaganden om olycksfall och dessas generaliserbarhet för olika domäners praktiska utredningsarbete	974
Umeå universitet	Spridning av bromerade dioxiner i miljön efter bränder i flamskyddat material	824
Örebro universitet	Kriskommunikation i praktiken	1 520
Försvarshögskolan	Confronting Metaphorical Crisis Events and Countering the al-Qaeda "Single Narrative"	2 016

Lunds universitet	FRIVA 3- Framework Programme for Risk and Vulnerability Analysis	5 850
Linköpings universitet	Karavall eller Fest – Masshändelser ur ett processperspektiv	984
Chalmers	Metoder och system för robust och säker krishantering – fortsättningsprojekt	2 000
Mittuniversitetet	Den enskildes drivkraft att förebygga olyckor och kriser	374
Stockholms universitet	Prevention at risk: Bridging the Gap Between Objectivist and Subjectivist Approaches to the Concept of Risk	374
Malmö Högskola	Praktikers lärande om krishantering och deras syn på vad som är skyddsvärt- kunskapsuppbyggnad och utveckling av stödjande angreppssätt och strategier	299
SICS	Statistical Anomaly Detection and Visualization for Maritime Domain Awareness (SADV)	2 000
FOI	Kemisk forensisk forskning	353
FOI	Samverkansprojekt enligt avtal med DHS inom området Bioforensics	2 250
RPS/SKL	Chem Forensics (3AT)	1 929
FOI	International Sub millimetre Stand of Imager (ISSI)	2 000
FOI	Collaborative Effort for Raman Explosive detection (CEREX)	4 000
Lindholmen Science Park AB	Lindholmen Security Arena	9 000
Göteborgs universitet, Högskolan i Borås, Försvarshögskolan med flera	Studier	6 369
Summa Forskning och studier		106 365

Bilaga 2 – Fördelning till länsstyrelser

I tabell 5 nedan återges en förteckning över hur medel från anslag 2:4 Krisberedskap fördelats till de länsstyrelser som finns utpekade i förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap. I tabellen ingår även kostnader för drift, underhåll och utveckling av de regionala ledningsplatserna under 2010.

Tabell 5 – Fördelning av medel från anslag 2:4 Krisberedskap per länsstyrelse 2010 i enlighet med de länsstyrelser som finns utpekade i förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap samt kostnader för drift, underhåll och utveckling av de regionala ledningsplatserna

Bidrag länsstyrelser i enlighet med de myndigheter som finns utpekade i krisberedskapsförordningen	tkr
Länsstyrelsen i Blekinge län	1 400
Länsstyrelsen i Dalarnas län	1 132
Länsstyrelsen i Gävleborgs län	977
Länsstyrelsen i Gotlands län	706
Länsstyrelsen i Hallands län	748
Länsstyrelsen i Jämtlands län	1 186
Länsstyrelsen i Jönköpings län	1 120
Länsstyrelsen i Kalmar län	1 234
Länsstyrelsen i Kronobergs län	967
Länsstyrelsen i Norrbottens län	653
Länsstyrelsen i Östergötlands län	1 383
Länsstyrelsen i Örebro län	718
Länsstyrelsen i Skåne län	1 700
Länsstyrelsen i Södermanlands län	1 100
Länsstyrelsen i Stockholms län	3 202
Länsstyrelsen i Uppsala län	1 479
Länsstyrelsen i Värmlands län	854
Länsstyrelsen i Västmanlands län	950
Länsstyrelsen i Västerbottens län	1 035
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	1 690
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	1 211
Summa	25 445
Länsstyrelsernas ledningsplatser	
Drift	15 660
Utveckling	8 753
Summa	24 413
Summa medel till länsstyrelser	49 858

Bilaga 3 – Fördelning till kommuner och landsting

I tabell 6 återges summan av den ersättning som landets kommuner och landsting har fått för uppgifterna enligt lagen (2006:544) om kommuner och landstings uppgifter inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Tabellen innehåller även information om den ersättning som har betalats ut till kommuner och landsting för kommunal ledning och räddningscentraler samt för reservkraft till akutsjukhus och sjukvårdens säkerhet i kris och i krig (SSIK).

Tabell 6 – Fördelning av anslag 2:4 till kommuner och landsting

Bidragstyp	tkr
Ersättning kommuner & landsting enligt LEH	284 294
Bidrag till kommuner för kommunal ledning och räddningscentraler	
Haninge	2 985
Järfälla / Attunda	3 171
Sigtuna	1 872
Solna	113
Nyköping	9 500
Linköping	2 582
Motala	5 724
Vadstena	889
Mullsjö	315
Sävsjö	706
Alvesta	89
Lessebo	2 467
Tingsryd	238
Älmhult	1 000
Kalmar	1 086
Oskarshamn	6 803
Västervik	500
Burlöv	288
Lund	549
Malmö	1 361
Räddningstjänsten Syd	1 000
Örkelljunga	568
Halmstad	424
Hylte	373
Alingsås	86
Götene	210
Karlsborg	1 825
Lilla Edet	256
Norra Älvsborgs räddningstjänstförbund (Trollhättan)	765
Sotenäs	780
Södra Älvsborgs räddningstjänstförbund (Borås)	1 000
Tidaholm	229
Ulricehamn	675

Datum
2010-06-30

Diariennr
2011-183

Filipstad	2 501
Säffle	1 974
Askersund	1 471
Kumla	224
Hallstahammar	888
Kungsör	75
Borlänge	747
Hedemora	10
Söderhamn	3 724
Medelpads räddningstjänstförbund (Sundsvall-Timrå)	1 000
Sollefteå	1 997
Åre	110
Östersund	2 375
Övriga utbetalningar avseende konsultinsatser vid flera olika kommuner	11 597
Summa	79 122
Bidrag till landsting/förbund avseende ledningsplatser och SSIK	
Stockholm	750
Landstinget Sörmland	1 766
Landstinget Östergötland	1 000
Landstinget Kalmar län	4 030
Region Skåne	1 894
Landstinget Halland	1 500
Västra Götalandsregionen	4 401
Landstinget Värmland	10 920
Landstinget Örebro län	2 077
Landstinget Västmanland	3 239
Landstinget Dalarna	1 137
Jämtland	145
Övriga utbetalningar avseende konsultinsatser vid olika landsting	1 012
Summa	33 871
Gemensamt kommunal och landstingsledning	5 535
Summa bidrag till kommunal och landsting ledningsplatser och SSIK	118 528
Summa bidrag till kommuner och landsting	402 822